

Prosperi Fagnani in primum Librum Decretal. 110. num. 7. & dec. 317. num. 32. par. 4. tom. 2. rec. & in Mileviana Antianensis 26. Maii 1650. in §. Non obstat, quod prædicta Ordinaris coram R. D. meo Decano & ab hoc Tribunali semper magna cum reverentia suscipi solent : ut dictum fuit in Averlani. Beneficiorum 3. Julii 1606. coram Cardinali Sacro & coram Buratto dec. 479. num. 2. & in

Metern. Abbatis 19. Junii 1628. coram D. meo Decano ; & in Majoricenn. Parochialis 13. Junii 1646. coram R. P. D. meo Celso & in aliis rebus in Calabria. Clavis 12. Januarii 1648. in ultimo §. coram R. P. D. meo Cornado & in Oppidenn. Profectionum 18. Maii 1646. in §. Et hæc Juris dispositio coram me.

DE RESCRIPTIS.

Alexander III. Wintonien. Episcopo.

CAPUT III.

Cæterum si aliquis super aliqua causa ab Apostolica Sede impetriverit litteras, & adversarius ejus eandem causam postmodum obtinerit committi aliis, de commissione priori non habita mentione: priores iudices ad decisionem causæ possunt procedere; nec secundæ litteræ obtinent alicujus roboris firmitatem. Si verò in secundis literis habeatur mentio de commissione priori, prædicta causa à priorum est exempta iudicio, cum eadem litteræ non sint veritate tacite impetratæ. Verùm si de assensu partium causa committitur, & processu temporis, vel etiam continuò, alterutra pars, altera nesciente causam ipsam, tacito de commissione priori, alii iudici obtinerit delegari, non immerito is qui tali dolo, vel fraude adversarium suum labore coegit, in expensis condemnari debet eidem.

SUMMARIUM.

- 1 Rescriptum secundum in eodem negotio ab adversario impetratum non valet, si de primo non faciat mentionem, & primum remanet in suo robore & num. 3.
- 2 Rescriptum secundum non valet, si taceat primum fuisse impetratum communi consensu & num. 14.
- 3 Rescriptum primum si non fuit præsentatum & illius auctoritate facta citatio, valet secundum prius presentatum, licet de primo mentionem non faciat.
- 4 Rescriptum secundum ad lites non faciens mentionem de primo an sit ipso jure nullum, an verò sit annullandum ope executionis. Et quid in litteris beneficiis & gratiosis, num. 8.
- 5 Subreptio non inficit litteras contentiosas ipso jure sed ope executionis.
- 6 Secus si litteræ sint gratiosæ.
- 7 Rescriptum secundum si faciat mentionem de primo, valet secundum & non primum.
- 8 Rescriptum secundum faciens mentionem de primo an tollat primum ipso jure.
- 9 Gratia secunda quamvis faciat mentionem de prima, tamen non tollit primam, nisi in secunda fuerit expressè derogatum regula de jure quasi non tollendo, & n. 17.
- 10 Rescriptum secundum non sufficit ut faciat mentionem de primo, nisi etiam faciat mentionem de illius qualitatis quo reddidisset Principem difficiliorum ad secundas litteras concedendas.
- 11 Subreptionem inducit omne tacitum, quo expresso principe non tam facilè delisset litteras.
- 12 Principe, si in secunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatis prima, præsumitur circumventus.
- 13 Regula de jure quasi non tollendo Papa non censetur velle derogare, quibuscumque utatur verbis & clausulis, nisi eadem regula expressè deroget, num. 26.
- 14 Amplia primò etiam si Papa habuerit certam scientiam ex narratis de præiudicio tertii.
- 15 Amplia secundò in jure quomodolibet quasito & ex privilegio.
- 16 Amplia tertio, etiam in gratia motu proprio, numer. 22.
- 17 Amplia quarto, etiam si Papa processerit de plenitudine potestatis, n. 23.
- 18 Amplia quinto, etiam si generaliter derogaverit constitutionibus Apostolicis & regulis Cancellaria etiam cum clausula, quorum tenores, num. 26.
- 19 Limita primò, in gratia ex sui natura præiudiciali, num. 28.
- 20 Limita secundò, in gratia que fit ob publicam utilitatem, n. 23. & n. 48.
- 21 Quomodolibet dictio, includit omne jus quantumcumque minimum.
- 22 Clausula de plenitudine potestatis operatur etiam in præiudicio tertii, fallit autem numero 25.
- 23 Protestatio de qua in regula de non tollendo jus quasi tollit consensum & voluntatem Papæ ab actu gerendo.
- 24 Clausula derogatoria in litteris Apostolicis semper apponi consueverunt.
- 25 Gratia ex sui natura præiudicialis quando dicitur & n. 30. & 31.
- 26 Scientia Papæ de præiudicio tertii si proveniat ex narratis, non sufficit ad tollendum jus quasitum sine expressè derogatione regule.
- 27 Protestatio credit factio omnino contrario.
- 28 Studia litterarum pertinent ad communem utilitatem.
- 29 Privilegio concessio miseracionis quæ renunciari non potest.
- 30 Officium obtinens ad sui viam si evadat cæcus, an valeat proviso de eodem officio alteri facta sine derogatione regule de jure quasi non tollendo, late discutitur, ut num. seq. usque ad finem.
- 31 Officia ex sui natura regulariter sunt perpetua, præsertim si concedantur ad vitam.
- 32 Officium perpetuum sine justa causa de potestate ordinaria amoveri non potest.
- 33 Regula de non tollendo jus quasitum obstat secundæ gratiæ de officio prius alteri ad vitam concessio.
- 34 Cæcitas non est justa causa removendi alicuius officii prius obdoto.
- 35 Quomvis sit officium Ecclesiasticum, n. 34. Et quomvis detur principaliter propter exercitium & non propter dignitatem, num. 62. & num. seq. usque in finem.
- 36 Cæcus qui perdit visum non perdit officium.
- 37 Senatorium ordinem retinet & iudicium officio fungitur.
- 38 Retinet magistratum prius acceptum, ibid.
- 39 A tutela non remouetur; sed datur illi curator, vel coadjutor & n. 73.
- 40 Mutus Archidiaconus, qui amisit officium lingue, non remouetur ab officio.

44 Idem

De Rescriptis c. Cæterum.

- 41 Idem si amisit officium occularum.
 - 42 Officialis electus, qui ante confirmationem evasit cæcus, debet in eodem officio remanere illudque per alium exercere & n. 58.
 - 43 Officium obtinens sine gratuitum, sine onerosum, si fiat inhabilis, non privatur officio; sed inseruit per substitutum & retinet stipendia sua.
 - 44 Etiam si officium requirit industrialiter persone.
 - 45 Coadiutoria concernit principaliter publicam utilitatem, non autem remotio officialis infirmo ab officio.
 - 46 Prælati etiam invitati cogi potest ad cedendum, quando subest periculum destructionis Ecclesiæ dummodo detur ei bonum concambium.
 - 47 Utilitas publica præfertur privata.
 - 48 Coadiutoria gratia cur non requirit derogationem regule de jure quasi non tollendo.
 - 49 Infirmitas ab officio vel beneficio est contra jus & utilitatem publicam & n. seqq.
 - 50 Afflictio afflictionem addere peccatum est.
 - 51 Rex Portugaliæ inhabilis à Regno non remouetur; sed datur illi coadjutor à Romano Pontifice ob publicam utilitatem.
 - 52 Officio, vel beneficio suo quem privare sine culpa, periculum est & contra Ecclesiæ censuram, & n. seqq.
 - 53 Cæcus est miserandus & de novo subveniendus.
 - 54 Dementia non est iusta causa removendi ab officio perpetuo; sed solum dandi coadjutorem.
 - 55 Repetio nunquam perit intelligitur etiam in eadem clausula quando ex illa resultat aliquid exorbitans à jure communi.
 - 56 Infirmus ab officio remoueri potest de potestate ordinaria, quando officium datur principaliter non propter dignitatem; sed propter exercitium.
 - 57 Contrarium n. 73. & seqq. usque in fin.
 - 58 Declaratur primo, ut procedat in officio temporalis, non autem in spirituali & perpetuo, numer. 65.
 - 59 Declaratur secundo, ut procedat in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit, n. 68.
 - 60 Declaratur tertio, ut procedat in remotioe ab administratione, non autem à titulo & habitum officii, numer. 70.
 - 61 Declaratur quarto, ut non procedat fiante consuetudine inferuendi per substitutum, n. 78.
 - 62 Declaratur quinto, ut non procedat in officiali, qui factus est cæcus, n. 80.
 - 63 Intellectus Legis: si quos iudicis, Cod. De Offic. Prefect. Prag. Orient. n. 63. & seqq. usque in fin.
- C**æterum. Si in secundo rescripto de primo rescripto adversari ejusdem cause non fit mentio, valet primum: aliter valet secundum & si primum communi consensu fuit obtentum, non valet secundum hoc tacito impetratum. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Felin. & Dec. & sunt tres partes, que per se patent: secunda ibi si verò tertia ibi verum.
- 1 Nota ex hac decretalis tres regulas in materia rescripto, rum scitu necessarias & usulorent ad modum frequentes. Prima regula est si secunda litteræ in eodem negotio ab adversario impetratæ, de primis non faciant mentionem, primæ remanent in suo robore & secunde non valent. Hec regula habetur in prima parte text. & validitas primarum litterarum probatur ibi: Priores iudices ad decisionem causæ procedere possunt, & nullitas secundarum, ibi: nec secunda litteræ obtinent alicujus roboris firmitatem. Ratio hujus primæ regule: quia si princeps recordatus fuisset primarum litterarum, secundas utique non concessisset. Ideoque secunde non valent ex defectu intentionis, ut c. Ex parte, in 1. infra de Offic. deleg. ibi: si memores fuissimus nos pro prædicto N. litteras direxissis, pro adversario nullatenus scripsissimus. At idem c. In nostra inf. eodem cap. Ex litteris de offic. deleg. Quare hæc regulam ponunt hic gloss. post casum, Joan. Andr. Bald. & omnes in Summ. text.
 - 2 Declara tamen hæc primam Regulam, dummodo primæ litteræ fuerint presentatæ & illarum auctoritate fuerit facta citatio, aliis enim valent secundæ; que primò fuerunt presentatæ, etiam in eis de prima litteris nulla mentio facta esset, cap. Ut debitus: & ibi notatur in gloss. in verb. Assignata, infra de Apell. gloss. 1. & 2. hic Bald. n. 1. & plerique alii. Plures alias declarationes ad hæc regulam vide hic plene per Felin. à n. 2. vers. Limita decem modis.
 - 3 An autem secundum rescriptum non faciens mentionem de primo impetratum super eadem causa ab adversario sit ipso jure nullum, nec ne sunt opiniones Abb. hic num. 5. refert Compoll. tenere secundum esse ipso jure nullum, & pro eo dicit optimè facere hæc litteram ibi: nec se
- cauda littera obtinent alicujus roboris firmitatem. Quæ verba cum sint presentis temporis, videntur inducere nullitatem ipso jure: ad gloss. in reg. de pan. de regul. jur. lib. 6. & in l. in criminali in verb. Habebatur, C. De jurisdict. omn. judic.
- Sed tu adverte; nam Compoll. non fuit in hac opinione, imò cum Innocentio oppositum censuit, ut mox dicitur: & forte Abb. voluit allegare Sacroculum, qui ut refert Holtienn. hic num. 1. in verb. Secunda litteræ, tenuit secundas litteras non facientes de primis mentionem esse ipso jure nullas, motus ex antiqua compilatione, in qua dicebatur, nec secundæ litteræ de jure obtinent, & c. exponebat enim de jure, id est ipso jure: & cum sequitur hic Andr. Siculus; sed contrariam opinionem, id est fecundum rescriptum ad lites non esse nullum ipso jure; sed annullandum per sententiam, adeò ut per tale rescriptum detur iudicium & teneat processus secundum iudicium, si ex adverso non excipiat, tenuit Gloss. hic qui ad motuum Tancr. respondet, verba illa de jure ex compilatione, quam utitur, fuisse sublatam ad confundendam illius opinionem, ut refert Holt. ibi supra Idem tenuerant hic Philippus, Petr. de Sampone relati à Cardinali, n. 3. Innoc. n. 2. in verb. Nec secunda & num. 3. Compoll. in fin. princ. ver. Securibus & justus Abb. Antiq. num. 2. Holt. dicit num. 1. in verb. Secunda litteræ, Joan. Andr. n. 6. Bald. num. 4. Card. d. num. 3. Abb. Sicul. num. 5. vers. Tertia opinio, dicens hæc opinionem esse communem ferè omnium DD. & Felin. num. 10. dicens ita tenere omnes DD. hic excepto Andrea Siculo, cuius motus respondet. Pro hac opinione inducitur c. Si eadem & cap. Peramque, infra eod. in quibus patet secundum rescriptum subreptione impetratum ob taciturnitatem primi valere post annum data negligentia primi impetrantis: ergo non fuit nullum ab initio, alioquin trahit temporis non potuisset consulescere ut in regula, Non firmatur, de reg. jur. lib. 6. Quæ inductio approbat hæc ab omnibus, ut attestat Felin. in cap. Ad audientiam, il 72. num. 17. §. Litteræ ad lites inf. eodem & ad hæc text. & similia jura quæ videntur obstat hæc opinioni responderi potest, secundum rescriptura non habere roboris firmitatem, seu esse nullam in

pecho effecta; non idque ope exceptionis potest annullari, potest dici largo modo nullum, ut l. Si dari stipuler. ff. de verb. obligat. secundum Abb. hic num. 8. tacit. text. in l. 1. p. primo. iuncta expositione Bald. in verb. nulla, ff. De offit. eius. cui mandata est jurisdictione, vel plenius responde, ut hic per Felin. num. 10.

Limia communem opinionem, ut procedat in rescriptis ad litem, seu litteris iustitie, iuxta terminos hujus decretalis: foris vero in litteris beneficiabilibus, seu gratiosis; nam secunde non facientes mentionem de primis, sunt ipso jure nullae, c. Constitutus infra eodem cap. cum olim de re iudicata, cum concordant. Ratio differentie est: quia littere contentioe per subreptionem non annullantur ipso jure; sed veniant annullanda ope exceptionis, dicto e. Si autem de e. Verumque infra eodem, cap. Ut debitas de appellat. Abb. hic num. 6. late Host. in Summ. hoc tit. §. Quae possunt obijci, vers. Sed nuncquid processus, Composit. in cap. Super litteris, num. 6. vers. Primum casu infra eod. Rota decif. 12. incip. Virum si sit delatum, hoc tit. in antiq. de decif. 121. incip. Si aliqui iudex, alibi 63. de appellat. in antiq. et in recent. decif. 582. num. 2. par. 2. Seraph. decif. 513. num. 7. At vero in beneficiabilibus & gratiosis littera subreptitia sunt ipso jure nullae, cap. Ad audientiam, il. 2. infra eodem, Clem. 1. de praebend. cap. Si mota proprio, eod. tit. lib. 6. Abb. hic num. 6. vers. Nam scire debet aliam conclusionem. Et tenent gloss. fin. Innoc. de omnes in d. e. Ad audientiam, ut ibi dixi in ult. not. num. 20. et seqq.

Secunda regula est; si secunde litterae faciant mentionem de primis, valent secunde & non prime; habetur haec regula in secunda parte hujus text. ibi: si vero in secundis litteris. Et eam ponit Joan. Andr. & reliqui post eum, in Summ. text. gloss. in verb. Iudicio. Innoc. num. 6. & alii communiter. Ratio hujus secunde regulae est: quia cum hoc casu consistat de intentione Principis volentis primas litteras revocare & de potestate non sit ambigendum, posteriores derogant prioribus, cap. Bone, ibi: respondemus igitur, quod posteriores debent prioribus praedictum generare: de consit. ut. vel inutil. e. 1. cum. ibi not. de cons. lib. 6. l. Pacta novissima, C. De pactis.

An autem secundum rescriptum faciens mentionem de primo tollat primum ipso jure; ad id processus factus super primo sit nullus, est adna questio quam prolixè examinat Abbas hic num. 10. ad eum recurat.

Limia hanc secundam regulam, nisi secunde litterae auferant jus tertio questum ex primis litteris; quia tunc non valent secunde, etiam si de primis faciant mentionem, nisi expresse in secundo fuerit derogatum regulae Cancellariae de jure questio non tollendo, Cardin. Seraph. dec. 1082. & late dicam infra. n. 18.

Tertia est regula & quidem valde notabilis: non sufficit ut secunde litterae faciant mentionem de primis; sed amplius requiritur ut in eis fiat mentio de illarum qualitibus quae si fuissent expresse reddidissent Principem difficultiorem ad secundas litteras concedendas. Haec regula si- militer probatur clarè ex tertia parte textus nostri ibi: verum. Nam si prime litterae fuerint impetratae de communi consensu, non valent secunde; quamvis de primis faciant mentionem; nisi etiam in eis exprimat illa qualitas, quod prime fuerint impetratae de consensu partium. Et ita intelligitur hoc cap. gloss. in verb. De commissione, dicens esse nullas secundas litteras, quamvis de prima commissione fecerint mentionem, si tacerent quod de communi consensu fuerint impetratae. Abb. Antiq. num. 2. in verb. Verum. Host. num. 3. in eod. verb. Bald. n. 14. Abb. Secular. num. 3. Joan. Andr. Bellam. Butt. & omnes in Summ. text. & hanc regulam pluribus confirmat Cardin. conf. 136. Factum sic se habet. Vacantibus Canonatibus, & e. num. 3. & conf. 142. Punctus questionis, num. 6. & 7. Alex. conf. 111. Punctus litteris, num. 2. lib. 6. Concordat. e. Diligens, il. 1. infra eod. e. Curam, iuxta secundam intelligendum de off. delegat. cap. 2. ibi: Quomodo in posteribus litteris non sit mentio facta priorum, nec in eis, & c. de dol. & contumac. e. Inter Monasterium, ibi: Tam etiam quomodo de privilegiis Apostolicae Sedis & processu negotii coram primis iudicibus nihil in secundis litteris dicitur, quod si fuerit expressum, obtinere minime potuissent, de re iudic. cum multis concordat.

Ratio hujus tertiae regulae est, quia omne tacitum quo expresso Princeps non tam facile dedidit litteras: reddit rescriptum subreptitium, e. Super litteris cum materia & e. Postulasti infra eodem. Abb. hic num. 3. vers. Ratio est, Calfad. dec. 12. num. 14. de praeb. Rota dec. 739. num. 1. par. 2. & decif. 670. num. 4. par. 4. rec. & alia passim. Quae quidem subreptio licet in contentiois non annullat rescriptum, nisi fuerit exceptum: tamen in Beneficialibus & gratiosis reddit gratiam ipso jure nullam, ut ostensum est supra num. 10.

Et per hoc alias dixi secundam gratiam de Officio prius

alteri collato cum clausula ad sui vitam, ab eodem Pontifice factam non valere; cum in ea non fuisset expresse, quod prima ab eodem emanaverat cum illa qualitate ad sui vitam: de quo si Papa recordatus fuisset, verisimiliter secundam gratiam vel nullo modo, vel certe non tam facile concessisset. Idebque secunda gratia est subreptitia ac nulla & Princeps praesumitur circumvenire per supra dicta & per textum in capite Cum olim ibi: Contra pronuntiationem suam conuult, sicut credimus circumvenire: infra de re iudicata, cum ibi notat per Felinum num. 2. vers. Idebque inferit. quod gratia secunda de in capite Constitutus ibi: Cum de hoc memoratus Papa non fecisset in suis litteris mentionem: intelligendum erat circumvenisse Prædecessorem nostrum & dicitur litteras veritate tacite impetrasse, infra hoc titulo.

Ceterum advertet, quia hodie non sufficit ut in secunda gratia fiat mentio de prima cum illius qualitatibus; sed amplius requiritur ut expresse & nominatim derogetur regulae Cancellariae 18. de non tollendo jus questum: alioquin secunda gratia est ipso jure nulla. Haec conclusio est Mohedan. decif. 7. per totum maxime num. 6. de restitu. spol. ubi resolvit collationem Officii Custodis Pontis & portae Salarie factam à Papa cum clausula, non obstantibus collatione per nos alteri facta: nullum praedictum insulsiere primo Officiali & obviare regulam de jure questio non tollendo; & allegat Bart. qui idem tenet in l. Pradia, num. 2. C. de locat. praedior. lib. 11. & Bald. in auth. Hoc inter liberos, num. 3. vers. De clausula autem, C. de testam. Concordat Buratt. decif. 421. num. 1. Quomodo non valere secunda gratiam de Officio prius alteri ad vitam concessio: etiam si in ea fuerit facta, expressa & individua derogatio primae gratiae & intrare praedictam regulam de jure questio, cui derogatum non fuerat: tenent Rota in causa Bononien. Porta Palatii coram Litt. ut latius dicam infra numero 38.

Neque obstat si dicitur regulam non intrare, ubi constat Papam voluisse auferre jus alteri questum, quoniam de hoc queritur an voluerit; & propter protectionem in regula appositam, constat nolle: quibuscumque utatur verba & clausula, nisi expresse deroget regulae. Sarnen in promissa dicta regulae quest. 5. num. 3. & fuit dictum in causa Burgensi Juris sepeliendi coram Cesare de Grass. 10. Junii 1575. quae habetur in titulo de rescriptis, dec. 9. & sequitur Seraph. dec. 1082. num. 6. & 7.

Amplia primo hanc conclusionem, ut locum habeat: etiam si Papa ex narratis in litteris habuerit certam notitiam praedicti tertii ut plenè firmavit Rota coram Cesare de Grass. in d. dec. 9. de rescript. per totam & in rec. decif. 607. num. 5. par. 3.

Amplia secundo in jure quomodolibet questio, etiam ex privilegio Sarnen. super reg. de non tollen. Jus quae quest. 15. circa fin. Gozzadin. conf. 14. num. 22. Roland. conf. 2. num. 23. lib. 4. late Cef. de Grass. decif. 1. per totam de verborum significatione. Seraph. d. decif. 1082. num. 1. Nam dicto quomodolibet in regula appositae includit omne Jus quantumcumque minimum, gloss. in Clem. 2. in verb. Quomodolibet de sent. exco. canon. Paris. conf. 50. num. 10. lib. 1. Seraph. ubi supra num. 3.

Amplia tertio: etiam si Papa secundam gratiam fecerit motu proprio & ex certa scientia Mohed. d. decif. 7. num. 1. & 2. de restitu. spoliat. Cal. de Grass. d. decif. 9. de rescriptis num. 14. nam motu proprio non firmat privilegium contra jus alterius, ut dixi in capite Causam quae, num. 18. & seqq. infra eodem.

Amplia quarto: etiam si Papa processerit de plenitudine potestatis nam etiam clausula de potestatis plenitudine operetur in tertii praedictum, ut voluerunt Paris. conf. 5. num. 91. & conf. 30. num. 46. lib. 4. & Gozzadin. conf. 5. num. 25. & seqq. tamen hoc non habet locum in terminis regulae in qua protestatio tollit consensum & voluntatem ab actu gerendo ubi ei non derogatur; & ita nulla potest illa formula introduci per quam possit dici constare de mente Papae: nisi faciat regulae mentionem. Quae sunt formalia verba Cardinalis Seraph. in praesata decif. 1082. num. 9. ubi etiam subdit ad dictum fuisse coram Blanchetto in una Mediolanensi fructuum 24. Aprilis 1592. in propriis terminis hujus regulae.

Amplia quinto: etiam si in gratia secunda fuerit generaliter derogatum Constitutionibus Apostolicis & regulis Cancellariae in contrarium facientibus etiam cum clausula Quorum tenoris. Nam nihilominus Rota semper tenuit hujusmodi generales derogationes non sufficere, quia regulae de jure questio non tollendo specialiter & individue est derogatum. Put. dec. 265. lib. 2. & fuit dictum in Bononiensi. ususfructus 23. Maii 1625. coram Cocchio circa mod. vers. Aut nititur, ubi allegantur decisiones concordantes; & eod. magis, quia clausulae derogatoriae in litteris Apostolicis semper apponi consueverunt Put. dec. 418. num. 4. lib. 2. unde si clausulae generales sufficerent ad derogandum regulae: in omni gratia confereretur

illi derogatum & regula redderetur omnino inanis & clausoria, capite Commissis de elect. lib. 6.

Limia nunc proponitur conclusionem, ut non procedat in gratia ex hujusmodi natura praedicti & de indubitata concedendi scientia, quia in tali gratia non potest de ignorantia Papae aut subreptione dici ex quo Papa scit per eam tertio praedictari propter jus certum de quo praesumitur habere notitiam, ut dicit Bald. in l. fin. num. 9. C. Sententiam rescit. non posse; & idem non requiritur derogatio regulae quae est fundata in defectu intentionis; sed sufficit actus contrarius ad removendam priorem voluntatem in protella-tione regulae positam, capite sollicitudinem in fin. de appell. capite Cum accessissent & capite Cum M. Ferrarientis de Constit. cum similibus, ut per Rotam de off. deleg. decif. 25. in fin. & de causa possessionis & proprietatis decif. 6. in novis & latissime per Felin. in d. e. cum M. num. 77. & ita in pluribus causis firmavit Rota, ut coram Cardinali Seraph. dec. 762. num. 4. & dec. 1445. num. 6. & in recent. decif. 174. num. 1. 2. & 3. par. 1. ubi allegantur aliae decisiones concordantes & dicit 607. num. 4. par. 3. & dec. 11. num. 25. par. 6. & in dicta Bononiensi. ususfructus 23. Maii 1625. vers. Non obstat quod haec gratia coram Cocchio.

Dicitur autem gratia praedicti ex sui natura, quando per necessarium implicat praedictum tertii: ita ut sola gratia secum afferat praedictum in necessariam consequentiam; & Papa illud appositae ex natura gratiae, ut dicitur in praesalutis decisionibus: cujus generis sunt exemptio a decimis, prout loquitur Calfad. dec. 1. de privil. Seraph. decif. 762. num. 3. & exemplificat praesalutis decisiones Item exemptio a Jurisdictione Episcoporum in quibus terminis Com. conf. 86. num. 16. lib. 4. Item commutatio ultime voluntatis, ut d. dec. 11. num. 25. par. 6. rec. Item unio & erectio, Seraph. d. dec. 1445. num. 6. Item facultatio Ecclesiae regularis, ut d. dec. 174. num. 1. par. 1. rec. Item dimembratio in d. Bononiensi. ususfructus vers.

Non obstat quod haec gratia nec praedictis refragatur quod non sufficit scientia Papae; sed ulterius requiritur derogatio regulae, Cal. de Grass. d. dec. 3. de rescript. & in Castarugulana Jurisdictionis 13. Junii 1594. coram Cardinali Seraph. & dictum est supra in prima ampliatione, quoniam non loquuntur de scientia quae oritur ex natura ipsius rei quae geritur; sed ex scientia desumpta ex narrato, circa quae Papa factis potuit circumveniri; quia in narrato possunt adesse suggestiones quae dicitur, tam si verum quam si falsum narraverit: ut dicitur in d. dec. 3. de rescript. num. 44. & idem bene requiritur derogatio, quia deficit voluntas Papae: etiam si verum narraverit, ne per suggestiones tollatur jus tertii: ut dicitur in regula; & in his terminis procedunt decisiones in contrarium allegatae. Ad fecit est, ubi Papa intelligit praedictum ex natura ipsius gratiae: ut bene in d. dec. 607. num. 5. par. 3. rec. & in d. Bononiensi. ususfructus d. vers. Non obstat quod haec gratia.

Rursum gratia quae de sui natura non est praedictialis non habet tantam repugnantiam cum regula, sicut ipsa praedictiialis. Cum enim praedictum in illa sit accidentale, stante protestatione, de qua in regula, dici potest Papam intellexisse gratiam facere, si & quatenus cesset praedictum tertii. Verum in gratia praedictialis ex sui natura non potest cadere hujusmodi interpretatio; quia sub-lato praedictio cessat omnino gratia; & consequenter cum veniant in concursu protestatio & factum necesse est, ut protestatio cedat facto omnino contrario, ex traditis per Bart. & alios in l. Non solum, §. Morie, ff. De nov. oper. nunciat. & notatur in d. dec. 174. n. 2.

Deinde limita eandem conclusionem in gratia quae fit ob publicam utilitatem, in qua derogatio regulae non requiritur; quia per eam non censetur praeservatum jus particulare in concursu juris publici, cui cedere debet. Arg. l. Item si verberatum, §. i. ff. De rei vendit. l. Lucius, ff. De evict. plenè Anton. Gabr. comm. vendit. in titulo De juve. quaesit. non tollen. concl. 2. num. 1. & in terminis regulis tradunt Sarnen. supra dicta regula q. 19. & dec. pravit. lib. Anton. August. in Repert. super d. reg. num. 8. Rebuff. super eadem reg. gloss. 6. num. 30. in verb. Etiam si motu proprio, & fuit multoties resolutum in Rota, ut decif. 759. n. 1. par. 1. divers. quae loquitur in terminis indulti concessi pauperibus Collegii S. Jacobi sufficiendi gratis gradum Doctoratus in Collegio Universitatis & fuit consideratus favor publicus, tum quia litterarum studia ad communem pertinere utilitatem, ut in proem. Gregor. vers. Ad communi. Tum quia fuit concessio misericordiosis causa cui renunciar non potest, ex Felin. in c. Si diligenter, num. 16. de fur. compet. Item coram Card. Seraph. dec. 762. num. 5. ubi dicitur ita fuisse resolutum in Salamantina Privilegiorum 14. Novembris 1588. & in Granatensi. Hospitalis 26. Maii 1583. coram Bravo. Item in recent. dec. 174. num. 7. par. 1. quae loquitur in facultatione facta per Papam ob

bonum publicum, & reformationem Ecclesiae Castarugul-tane.

Ex facto questum est, A, per litteras Apostolicas fuit provisorius de officio cum clausula ad sui vitam, & cum deinde luminibus orbatu esset, de eodem officio per similes litteras provisorius fuit B. An secunda gratia obstat regulae de jure questio non tollendo?

Videtur respondendum obviare, quia cum regulariter officia ex sui natura sint perpetua, Calderin. conf. 3. de rescriptis. Guidopap. dec. 135. num. 1. praesertim quando conceduntur ad vitam, ad text. in lib. 1. & ibi gloss. 1. ff. Pro socio. & notat Abb. in c. Cuius inter R. in 3. notat. de elect. & in cap. Ad nostram, num. 7. de confirmat. vel inutil. Primo officiali fuit jus questum in tantum, ut sine justa causa de potestate ordinata non poterit amoveri, ut latissime deducit Bolognet. conf. 3. Roman. conf. 467. Menoch. de arbit. quaes. 55. lib. 1. in addit. num. 8. Carol. Tapia in l. fin. c. De Constitut. Princip. cap. 9. à num. 73. usque ad num. 93. par. 2. Ideoque secunde gratiae de eodem officio alteri factae, prout dubio obstat regulae de jure questio non tollendo, ut in terminis terminantibus resolvit Rota in Bononiensi. officii Porta Palatii 5. Novembris 1594. coram Litt. quae est decif. 334. par. 4. divers. & concordat Mohedan. decif. 7. maxime num. 6. de restitu. spol. & Buratt. dec. 421. num. 1.

Cæcitas autem superveniens non est iusta causa removen-di quem ab officio prius obtento, ut l. infamia ibi: non etiam amissionis oculorum, casus quoem text. sic summat Bart. qui perdit visum, non perdit officium, l. 1. §. Quomodo autem ibi: Cæcus & Senatorium ordinem retinet, & iudicandi officio fungitur, & infra melius est, ut retinere quidem dicamus jam acceptum magistratum posse, ff. De postulando, §. l. Cæcus, ff. De iudicis. Sed ex tutor luminibus captus non removeret à tutela, sed datur illi curator vel coadjutor, l. Etiam si tutor, ff. De auct. tutor. l. post susceptum, ff. De execuss. tutor. & l. Solor, ff. ibi Bart. num. 2. & 3. Bald. in prin. & Legibus, ff. De tutel. & Canonice in cap. fin. de supplen. neglig. Pralat. lib. 6. ubi in specie Archiep. num. 2. circa fin. Et quod talis Abbas. Joan. Andr. eodem num. vers. Item tutore longa aegritudine impedito datur curator. Gemin. col. 2. eod. vers. Butt. num. 3. Philipp. Prob. ad Mo-nach. n. 2.

Quod locum habet etiam in officiis & dignitatibus Ecclesiasticis, ut cap. final. inf. de cleric. a. 27. Nam cum text. ibi decidat non esse removendum ab officio Archidiaconi, qui amittit officium linguæ: gloss. ibi dicit idem esse si amiserit officium oculorum & sequatur Hostiens. in princip. Joan. Andr. num. 14. Henrich. Boich num. 4. Butt. num. 19. & Cardin. in 2. quaesit. num. 3. Abb. in conf. 45. per totum, maxime num. 3. lib. 1. ubi consultat eledum ad officium, qui eo interim antequam confirmationem obtineret, evasit cæcus, debere in eodem officio remanere, illudque per alium exercere & eum sequitur Varr. de nullis. ex defect. jurisd. deleg. num. 42. & 43. Et generaliter in quocumque officio id ipsum probat Bolognet. d. conf. 3. num. 12. ubi quod licet rectè à principio gratiam, vel officium gratuitum, vel onerosum quis receperit; tamen si postea parperuo morbo inhabilis effectus fuerit, non poterit officio privari; sed si officium concessum non habet administrationem, tunc retinetur honorem, & emolumenta, onus verò deponet; si autem administrationem habere interserviet per substitutum & habeat ipse officium & stipendia sua, etiam si esset officium requirens indultiam perlonæ. Et idem repetit num. 39. subditt. ita pulchre determinare Mayor in l. Nemo potest, num. 79. ff. De reg. jur.

Nec praedictis obstat motum, quod cum primis officialis ob superveniens cæcitas desideret officium exercere, ne illud publico incommodo subiaceret, fecit eodem datus coadjutor, qui quidem coadjutor postea idem officium obtinuit cum emolumentis; & ita haec secunda gratia videatur facta ex causa publica utilitatis; & ita propterea non requiritur derogatio regulae de jure questio non tollendo, secundum ea quae dicta sunt supra in secunda limitatione, num. 32.

Nam responderetur rationem publicae utilitatis posse tantum considerari, prout hic fuit considerata, in datione coadjutoris, non autem in provisione, & ratio differentia est, quia gratia coadjutoris datur principali propter publicam utilitatem, ut scilicet per eam sit consulturn officium & populo, cap. Ex parte, in fin. l. De cler. aegrot. Abb. in cap. Tuta nos, num. 4. eod. tit. Rota decif. 114. num. 12. cum seqq. par. 6. recent. At verò in provisione officii haec ratio est impertinens, quia nullum est publicum incommodum, quod officialis intrinsecus titulum & habitum officii retineat, dummodo addit alius, qui illius vicem sup-

332 pleat, & onera officii supponet, ut per Abb. ubi supra. Quam differentiam inter hos duos casus aperitissimis verbis constituit pater Iuris, & organum veritatis Innocentius in cap. Nisi cum pridem, num. 4. in verb. Malitiam, vers. Nos dicimus, de renun. Nam primo ibi firmat propter malitiam populi, quando subest periculum destructionis Ecclesie, Prelatum etiam invitum cogi posse ad ceden-

fuisse pretermittam in secunda gratia provisionis officii, quia cum ex ea induceretur privato primi officiali, huiusmodi privationi que juri communi & favori publico adversatur, talis causa adaptari non potest. Quod fit ut eadem causa expressa in coadjutoria nequaquam possit casum repetitis in provisione officii, quia talis repetitio nunquam fieri intelligitur in eadem oratione, quando ex illa resultat aliquid exorbitans a jure communi & contra jus tertio quzsum, ut optime deducit Ruin. conf. 123. numer. 12. vol. 3.

75 eumque Beneficium datur principaliter propter Officium, capite fin. de rescript. lib. 6. & tamen nec Episcopi, nec Parochi nec simplices Beneficiarii propter morbum incurabilem a suis Beneficiis removeri possunt; sed eis Coadjutores adungi debent, capite Rescripti, capite Quomvis, capite Petisti, 7. quaest. 1. & de Cler. agror. per tot. & capite Unic. eodem titulo lib. 6. & latius ostensum est supra num. 44. 45. & sequ.

tem. Et in hoc concordant gloss. s. Bart. Bald. Angel. & omnes in d. l. Cæcus, ff. De judic. & Gloss. 1. & communiter Canonice in c. fin. de Cler. agror. & optime probat Bolognet. dicto conf. 3. num. 33. Aut considerandum est, & exercitium officii: & hoc respectu similiter planum est cæcum nullatenus esse inutilem ad ea, quæ consilio implenda sunt, ut leg. 1. c. Qui morib. se excusat, lib. 10. & in leg. 2. §. Corporis debilitas, ff. De vacat. maner. unde ait gloss. in d. l. 1. in verb. Personalium, cæcus a concilio vel patrocinio non excutatur, quia ingenio polleret, cui visum natura negavit. Imò si sit sapiens compelli poterit ire ad Concilium & consulere, secundum Joan. de Anan. in c. Licet, num. 4. infra de censibus: & Sac. Congregatio Concilii jam declaravit ex cæcitate superveniente quom non privari voto, quod alias haberet, si cæcus non esset. Et quamvis nudum & rude ministerium legendi, scribendique, quod magis corpore, quam ingenio expletur, cæcus per seipsum præstare nequeat: tamen potest illud adimplere per subalternum exemplo judicis cæci, qui scribit, ac legit sententiam per alium, Bald. in l. fin. num. 4. vers. Sed pono, c. De fest. ex pericul. evitand. Bart. Bald. & Angl. in d. l. Cæcus, ff. De judic. Lucas de Penna in d. l. 1. num. 8. & 9. c. Qui morib. se excusat, lib. 10. Nec propterea dici, aut conscribi potest inhabilis, ut in fortioribus terminis late deducit Bolognet. d. conf. 3. num. 35. ubi pluribus ostendit infamem nec respectu exercitii posse dici inhabilem ad officium sibi delatum, ea potissimum ratione, quia à lege datum fuit remedium, ut per alium administraret, & qui per alium facit, per se ipsum facere videtur. Et ideo tanquam inhabilis non potest officio privari, quia is, qui à lege habitus est, non potest dici, nec reputari inhabilis, ut latius per eum confertur tex. in c. Ad Audientiam, & ibi bona gloss. in ver. Infirmitas de Cler. non resident. & Gloss. ult. in c. 1. De Cler. agror. Quod si hoc est in infante, qui profusus caret usu rationis, multo fortius obtinebit in cæco, cui vis intellectus, & ingenii perspicacitas est, ut per gloss. in d. leg. 1. c. Qui morib. se excusat, lib. 10. satis enim est, ut oculis intellectus cernat, ac iudicio suo quid agendum determinet, cum munus iudicandi magis Consilio prudentis viri, quam corpore explendum sit, ut ait Vant. de malitias, ex defect. jurisdic. delegat. num. 43. Qua de re plura exempla cogent Tiracell. de jur. privogen. quaest. 21. num. 15. tom. 1. & curiosum exemplum ponit Joan. de Anan. post Ant. de Butr. in c. Licet num. 3. & 4. inf. de censibus.

DE RESCRIPTIS

Idem Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

CAPUT IV.

Inter cæteras consultationes tuas fuit propositum coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua sub disjunctione mandantur: quorum unum verum est, alterum falsum: ut puta si proponatur, quod si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proximo in tali Ecclesia ministravit, vel quod illicitè Ecclesiam occupavit eadem. Huic ergo quæstioni taliter respondemus (judici quodcumque istorum contingerit) illi prælibatam Ecclesiam adjudicare debere. Et idem in similibus observandum est.

SUMMARIUM.

- 1. Rescriptum imperantis sufficit aliorum probare ex disjunctivè narratis.
2. Alternativa us verisimiliter facta est alteram partem esse veram.
3. Clericus beneficiatus pascit privilegio fori, licet clericalem habitum, & tonsuram non deserat, Ecclesiam non inferviat.
4. Alternativa dispositio unum in effectu continet, ibidem.

- 134 Alternativè petens non dicitur præcisè alterum petere.
5 Jurans non venire contra contractum an sit perjurus, si petat pretium supplere, vel contractum rescindi.
6 Prohibitum simpliciter an sit etiam prohibitum alternativè, & num. 3.
7 Alternativa ambiguitatem & obscuritatem inducit.
8 Juramentum potest remitti ab eo, in cujus favorem est juratum.
9 Alternativa petita pendet à voluntate debitoris, cujus est electio, ibid.
10 Alternativa postea inter personas resolutur in conjunctionem, & requiritur concursus utriusque copulati.
11 Alternativa negativa ut verificetur an sufficiat alteram non factam esse; an verò requiratur ut neutrum sit factum.
12 Dictiones, vel & aut, sunt propriè & simpliciter alternative, quæ verba & sensum disjungunt.
13 Dictiones, seu & live, non sunt alternativè propriè & simpliciter, sed habent naturam mixtam.
14 Et sunt indifferentes ad disjunctivam & conjunctionem. Contrarium, n. 21.
Declaratur, n. 24. & seqq.
15 In dispositione favorabili, ut in legatis sunt ampliativè, in non favorabili, ut in contradietibus sunt disjunctivè. Contrarium, n. 17.
16 Intellectus, l. Si quis ita legaverit, ff. De Aur. & arg. leg. & n. 17. 24. & 27.
17 Legatum pecunia, quæ habetur Perusia, seu Padue, an comprehendat utramque, & num. 24.
Et quid si loco dictionis, seu, posita sit dictio, vel num. 34.
18 Dicitio, seu, ex sui natura est augmentativa. Contrarium, num. 21.
19 Interpretatio lata sit etiam in odiosis quatenus patitur verborum proprietati.
20 Interpretatio stricta sit in legatis ut minus gravetur heres, quam fieri possit.
21 Intellectus, l. in Testamentis, ff. De regul. Jur.
22 Dicitio, seu, regulariter est disjunctiva, seu alternativativa.
23 Legato equo albo, seu nigro, alter tantum debetur.
24 Dicitio, live, propriè importat alternativativam, seu, disjunctivam.
25 Dicitio seu, junctæ cum relativo, auget dispositionem.
26 Legatis libris impressis, seu manuscriptis, debentur omnes.
27 Particium resolutur in suum verbum cum relativo.
28 Dictiones, seu & live, quando ponuntur inter illa, quæ habent conformitatem, & convenientiam, sunt ampliativè.

Inter cæteras. Ex disjunctivè narratis in rescripto sufficit impertrari alterum probare. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & Doctores communiter. Vel clarius secundum Abbatem. Si Papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternativè ad certum effectum consequendum, sufficiat alterum probari. Communis divisio, Consultatio & responsio. Secunda ibi, Hæc. Et prima pars subdividitur. Nam primò ponitur questio. Secundo declaratio ibi, Puta. Nota primò ad verificationem disjunctivæ, seu alternativativæ sufficere alteram partem esse veram. Et ad hoc quotidie allegatur hæc Decretalis, concordat c. In alternativis, de regul. jur. lib. 6. l. Si quis ita stipulatus fuerit, & c. l. Si quis ita stipulatus, ff. De verborum obligatione. Hinc cenetur Sac. Congregatio Concilii Clericum beneficiatum fori privilegio sgardere, licet careat requisitis habitus & tonsuræ clericalis & servitii Ecclesie: quia Tridentini Concilii decretum in cap. 6. sess. 23. loquitur alternativè ibi, Nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum & tonsuram deferens alicui Ecclesie ex mandato Episcopi inserviat. Et sic sufficit alteram partem alternativativè verificari per regulam hujus Decretalis. In alternativa enim dispositione unum in effectu continetur, l. cum illud, ff. Quoniam dies leg. ced. l. Si illud, ubi Bald. ff. De legat. 2. Undè qui alternativè petit, non dicitur præcisè alterum petere, §. Hæc autem, institut. de action. & hic notat Dec. in 3. notab. qui propter, num. 23. inferri videri dubitabile dicitum Baldi in l. Quæ sub conditione, §. Si quis, ff. De condit. instit. quem hic refert & sequitur Felin. ad fin. vers. Et memento in æternum, videlicet quod qui juravit, non venire contra contractum, & potest nihilominus petere ut pretium sibi suppleatur, in quo fuit deceptus. Sed si peteret alternativè pretium suppleri vel contractum rescindi, esset perjurus: quia illud quod est simpliciter prohibitum, est etiam prohibitum alternativè. Et idem dixerunt Cyn. & Angel. in lib. 2. in 6. questione, c. de rescindend. vendit.

- Inter synonyma sunt expositivè pro id est, num. 30.
Inter genus, & speciem sunt conjunctivè, seu expositivè, num. 31.
28 Portus. De Portu idem judicator, quod de Urbe.
29 Legatum digesti veteris, seu Infortiati utrumque comprehendit.
32 Dictiones, seu & live, ad vitandum absurdum quamvis verba disjungant, sensum tamen conjungunt.
33 Argent. disjungunt & exponunt prout suadet mens dispositio, & subiecta materia, & num. seqq.
34 Habent symbolum cum conjunctione, in quam facilius transeunt, quam dictiones, aut & vel.
35 Falsitas vel subreptio in uno ex disjunctivè narratis non vitat rescriptum.
36 Filius sacerdotis non concluditur in sacerdotio genitus.
37 Joannis Andreas pater quis fuerit.
38 Filius sacerdotis non excluditur à beneficio, nisi prebetur genus post ordinem sacrum.
39 Fallit si agatur de beneficio paterno.
40 Item fallit in Ecclesiæ Orientali.
41 Obligatus ad duo alternativè potest præstare quod maverit ut liberationem consequatur.
42 In alternativis dicitio regulariter est electio.
43 Fallit in legatis alternativis, quorum electio in dabis est legatarii.
44 Item fallit in panis alternativè oppositis, quarum electio est judicis, non rei, nisi in casibus, & c.
45 Examinatores Synodales an sint necessario eligendi Magistris, Doctores, aut Licentiat; an vero sit in optione Episcopi eligere alios Clericos hujusmodi qualitatibus carentes & num. seqq. usque in fin.
46 Alternativa regulariter est electionis, non ordinis.
47 Fallit si sit posita inter duos personas & in primo nominatis subit major ratio.
48 Disjuncta posita inter personas, inter quas cadit affectus ordinata, non resolvitur in conjunctionem.
49 Vicarius Capituli Sede vacante non potest eligi non Doctor, aut Licentiat; nisi in defectum alteram hujusmodi qualitatibus præditorum.
50 Regulares non graduati an possint eligi in Examinatores Synodales existentibus graduatis.
51 Regulares non possunt Judices Synodales, aut Conservatores, nisi habentur qualitates requisitæ.
52 Qualitates actu requisitæ debent actu concurrere, nec sufficiat aspiratio.
53 Dicitio, etiam, implicat casum magis dubitabilem.
54 Concursus habitus coram Examinatoribus non Magistris seu Doctores, aut Licentiat; in Theologia vel jure Canonico, non est nullus.
55 Doctor ignarus perinde ac nullus.

Hoc inquam dictum secundum Dec. non videtur verum; tum quia, ut prædixi, petens alternativè, non dicitur præcisè alterum petere: imò alternativa ambiguitatem & obscuritatem inducit, ut est textus in l. Prætor edixit, §. Quod autem, ff. De injur. in l. Ubi autem, §. Qui id, ff. De verborum obligatione, & notat Bartol. in l. Stipulationes non dividuntur, in ult. quasi, ff. eod. tum quia qui petit alternativè pretium supplere vel contractum rescindi, non videtur venire contra promissionem: quia quamvis simpliciter & absolute promittent non contravenire; hoc tamen intelligi debet contra voluntatem ejus, in cujus favorem juravit; alioquin eo volente, bene potest contractus rescindi, cum ipse juramentum sibi præstitum remittere possit, cap. 2. de sponsal. Oldrad. conf. 241. Factum tale in fine, vers. Tertio quid plus. Et est communis opinio, ut testatur Raphael Fulgol. conf. 39. Ad primum, in princ. & Alexand. conf. 125. Visi & consideratis, numer. 2. vers. Secundò quia juramentum, lib. 1. & plenius conf. 59. Viso instrumento, in princ. lib. 1. & numer. 77. vers. Non obstantibus. Quamobrem petitio alternativativa, quæ in effectu pendet à voluntate debitoris, cujus est electio, l. Plerumque, in fine, ff. De jur. dot. & d. reg. in alternativis, non videtur esse prohibita Nec verum est quod prohibetur simpliciter, cenetur etiam prohibetur alternativativè: nam in contrarium est casus in leg. Adigere, §. 1. ff. de jurat. & in l. fin. §. l. qui, ff. Qui & a quibus. Et est glossa, in cap. Malitiam, in ver. Aut certe, 27. q. 2. Prædicta autem Regula, videlicet in alternativis factis esse alteram partem esse veram, tres recipit declarationes.

Primò enim declaratur seu restringitur, ut non procedat in alternativa quæ ponitur inter personas; quia tunc resolvitur in copulativam & sic requiritur concursus utriusque copulati: textus est in leg. Cum quidam, c. De verborum significatione. Undè si testator instituit heredem Titium aut Semm: ambo erunt heredes, ut ibi est casus. Et similiter si Papa conferat Beneficium Titio aut Scio: utriusque debetur

Beneficium; & uno recusante, accrescit alteri; & dicitio vel eodem modo tunc ponitur copulativè. Ita notabiliter per d. l. Cum quidam, resolvunt Archid. & Gem. in capite Pastoralis 7. quasi. 1. & sequitur Felin. hic num. 16. vers. Fallit primò. Cæterùm, hæc declaratio recipit octo notabiles sublimitationes quas ponit Jason in d. l. Cum quidam ad quem remissè sufficit. Secundo, prædicta regula declaratur procedere, si alternativa concipiatur per verba affirmativa: ut in exemplo hic posito in littera & in l. Plerumque in fine, ff. De jure dotium. Secus si per verba negativa, quia oportet ut neutrum contingat. Textus est in d. l. Si quis ita stipulatus, in fine, ff. De verborum obligatione, ubi si promittis te daturum si navis non venerit aut Titius Consul factus non fuerit: ad hoc ut non tenearis, requiritur utrumque non factum esse. Ad idem textus in d. l. Si quis ita docuit §. Utrum ff. De reb. dubiis: ubi si sic concipiatur stipulatio, sit illud aut illud factum non erit: oportet ut neutrum factum sit. Et tenent hic Card. num. 4. in prima opposi. & Abb. in 3. notab. num. 2. Idem tenet Angel. in d. l. Si quis ita & Marian. Socin. conf. 52. Ut verum col. penult. relatus hic à Dec. num. 26. Contrarium tenet Imol. hic & in l. Si quis stipulatur, ubi Alexand. ff. De verborum oblig. quia sive sermo sit affirmativus, sive negativus: dispositio effectum habet, verificata altera parte: ut in d. l. Si quis ita stipulatus. Et est ex mente Dyni in d. reg. in alternativis vers. Ad secundam partem oppono, ubi dicit esse differentiam inter alternativam, affirmativam & alternativam negativam; quia in affirmativa sufficit alterum fieri; in negativa oportet alterum non fieri: tamen idem esse in utraque, si consideretur effectus; quia in affirmativa sufficit alterum affirmativè; in negativa tamen alterum negativè. Tu distingues. Aut quantum ad in alternativativa negativam sufficit alterum adimpleri quoad affectum, ut committatur stipulatio, & concluditur sit non esse differentiam, an alternativam affirmativè vel negativè concipiatur; quia utroque casu si alterum venierit: committitur stipulatio, ut in exemplo proterim relato. Et in hoc primo casu loquitur Dyn. ubi supra. Aut quantum ad, si sufficit alterum adimpleri quoad effectum; ut stipulatio non committatur; & concludendum esse non sufficere, sed oportere ut neutrum fiat. Undè in exemplo de quo supra, promittit decem si navis non venerit aut Titius Consul non fuerit; si neutrum contingat, non committitur stipulatio nec fun obligatus. Ita in effectu distinguunt hic Felin. num. 16. vers. Fallit quartò. & Dec. num. 26. qui propterea dicit cavendum esse ab Abbate, dum in loco exemplo videlicet: Dabo decem, si Imperator non venerit in Italiam vel filius mihi non nascatur: dixit non sum obligatus, si alterum accidit, debuit enim dicere si neutrum accidat. Et hoc sic declaratur; quia si alterum fiat ex alternativis: stipulatio committitur, ut dicitur est Ergò à contrario sensu; si alterum non fiat: non committitur stipulatio. Ut et verum sit hoc, id est alterum non factum esse: necesse est ut neutrum fiat. Et ita ad hoc ut non oriator obligatio, copulativè requiritur ut neutrum fiat. Sed certe Abbas in meo codice non dicit illud ad quod cum allegat Felin. & Dec. videlicet: non sum obligatus si alterum accidat; sed dicit: non sum obligatus si neutrum illorum accidat. Et ita concordat cum ipsi. Adverte tamen, quia hæc distinctio procedit si alternativa concepta verbis negativis sit posita in conditione, ut in exemplo superius posito: Dabo decem, si navis non venerit aut Titius Consul factus non fuerit; tunc enim ad hoc ut sum obligatus: sufficit ut alterum fiat; & ad hoc ut non sum obligatus: requiritur ut neutrum fiat. At secus est, si alternativa negativativa proferatur purè & simpliciter, verbi gratià: Promittit contractum non rescindere aut pretii supplementum non petere; tunc enim non sufficit ut unum non faciam, sed tenetur neutrum facere: quod breviter & distinctè explicat Joannes Andreas in d. cap. In alternativis, in princ. de regulis juris, lib. 6. in mercurial. Intellige, inquit, regulam de qua ibi, de alternativis affirmativis; in negativis enim requiritur ut neutrum fiat, l. Si quis ita ff. De verb. obligat. secundum Dymum. Declaro quia sicut affirmativa vult alterum fieri: ita negativa vult alterum non fieri & sic neutrum fieri. Et sequitur Philip. Franc. num. 1. in 2. notab. Quamobrem ipsi sunt Doctores qui absolute dixerunt non esse differentiam inter alternativam affirmativam & negativam. Imò enim qui promittit hoc vel illud facere: facti est ut alterum faciat. At qui promittit hoc vel illud non facere: non sufficit ut non faciat unum, sed tenetur utrumque non facere. Tertiò prædicta regula, id est in alternativis sufficere alterum adimpleri: declaratur procedere in alternativa propria & simplici: quæ sufficere tam sensum quam verba disjungit: qualis est dicitio vel, ut hic in textu & in l. Pediculus, §. Argentum, ff. De aur. & argent. leg. & in l. Cum quidam

in princ. c. de verb. signif. & tenet Bartol. in l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg. ubi per dicta iura reprobat Cynum dicentem dictionem vel, non esse alternativam simpliciter & idem utrumque requirere. Talis etiam est dicitio aut, ut clare probatur in d. l. Si quis ita in l. Si quis ita, §. Quod autem, ff. De reb. dubiis in l. Prætor edixit, §. Quod autem, ff. De injur. & in l. Ubi autem, ff. De verb. oblig. & in hoc consentium omnes. Sed aliud dicendum est in alternativa impropria & non simplici, sicut est dicitio, seu, & dicitio, seu, quæ appellantur subdisjunctivæ, & habent naturam mixtam, cum aliquando habeant naturam alternativè aliquando conjunctivam; ut inquit Bartol. in l. Si quis ita legaverit, post med. vers. Quædam est dicitio disjunctiva, ff. De aur. & arg. leg. Abb. hic num. 4. & Bald. num. 14. dicens dictionem, seu esse indifferenter ad disjunctam, & conjunctionem. Et in his dictionibus Bartol. loco citato distinguit, sic. Aut verlamur in dispositione favorabili, ut in legatis in quibus fit plenior interpretatio, quam in contradietibus, l. In testamentis, ff. De regul. jur. Et dictiones hujusmodi itant copulativè. Et ita procedit illa Lex. Si quis ita, ubi legaverit uxori mundum, ornamenta, seu quoque ejus causa paravi, omnia debentur: nam favore legati secundum Bartol. disjuncta, seu accipiuntur pro conjunctione. Aut verlamur in dispositione non favorabili, ut in contradietibus. Argum. l. Veteribus, ff. De pact. & c. Contra cum, de regul. jur. lib. 6. Et dictiones seu & live, sunt alternativè, sicut dicitio, aut, prout de dicitio, ff. De verb. oblig. in l. Si quis ita stipulatur, ff. De verb. oblig. de quo latius per eundem Bart. in d. l. Si quis ita docuit, §. Utrum, ff. De reb. dub. & hanc distinctionem sequuntur hic Imol. n. 6. vers. Aut loquamur in alternativa hominis. Abb. num. 4. & Felin. in penult. col. n. 16. in 3. full. & idem voluit Bald. in d. l. Si quis ita legaverit, & Rom. post alios in conf. 363. Pertatur, n. 2. ubi Apostilla in ver. Ampliationem citat plurimos, & est communis declaratio, ut inquit Dec. hic alios citans sub numer. 27. Undè si testator legat pecuniam, quam habet Perusia, seu Padue, utraque pecunia venit in legato, ut idem Bald. firmat in l. penult. in non oppositio, vers. Et hoc facit, c. De verb. signif. dicens esse novum dictum & mente tenendam, quem sequitur Brixienis in Repertorio in vers. Sen. Sed tu adverte; nam text. in d. l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg. non fundat se in eo quod materia fit favorabilis; sed in natura ampliativa dictionis, seu, dum dicit: hoc enim verbum, seu ampliandi legati gratia positum est: & ita dictionem, seu ex sui natura esse augmentativam, per illum textum firmat Abb. hic num. 4. Calder. conf. 548. in fine, aliàs 4. de verb. signif. Roman. d. conf. 363. n. 2. dicens de hoc esse casum in d. l. Si quis ita, & allegat gloss. in c. Ego Ludovicus, in ver. Sen 63. dist. & Joan. Andr. in c. Licet, de offic. Vicar. & sequitur Cravetta conf. 105. n. 6. Quare si hoc est ex propria verbi significatione, perinde locum habere debet in materia odiosa, atque in favorabili; quia etiam in odiosis fit lata interpretatio quatenus patitur verborum proprietati, l. cum lege, ubi Arr. ff. De testam. & notat Calder. conf. 1. de consang. & affinit. Præterea non videtur verum, materiam legatorum, de qua ibi agitur, esse favorabilem. Imò enim regula est in contrarium, cum in legatis fieri debeat stricta interpretatio. Ideoque in dubio videtur legorum quod minimum est, l. Numerus, ff. De leg. 3. l. Apud Julianum, aliàs in c. Idem Julianus, §. Scio, de leg. 1. Testator enim censetur voluisse minus gravare heredem, quam fieri possit, l. Unum ex familia, §. Si rem de leg. 2. Nec obicit textus, quem Imola allegat in l. In testamentis, ff. De reg. jur. Nam illa regula non videtur procedere in legatis, quæ licet in testamento relicta sint; tamen strictè interpretari debent, ut prædixi; unde gloss. quæ ibi ponit exemplum in legatis, non bene dicit & cum reprobat Dec. ibid. n. 4. Sed & Bartol. in l. cum avus, ff. De condit. & demanstr. de leg. Et ideo latius interpretatio fit in testamentis, quam in legatis, ut notat gloss. in l. Si plures, ff. De condit. insti. Tu conclude dictionem, seu regulariter esse disjunctivam, seu alternativativam, c. Litteras, de despons. impub. c. Pastoralis, de causa possess. & prop. Clem. Non potest, de procur. c. nlt. in fin. 75. distinct. & notat Archid. in c. Ego Ludovicus, ad finem, 93. distinct. Calder. conf. 248. circa med. vers. Idem probat dicitio, seu, aliàs 27. de prob. Gemm. conf. 32. numer. 11. vers. cum dicitio, seu, disjunctivam significet, Roman. conf. 179. num. 7. vers. Ex quibus quidem verbis, maxime ex dictione, seu, quæ regulariter est alternativativa, ubi Horatius Mandol. in postilla, in ver. Regulariter, plura cumulat; & idem Roman. conf. 65. ad fin. ubi dicit naturam dictionis, seu, esse disjunctivam; & idem

non esse ad impropriam, id est ad conjunctionem trahendam. Alex. *conf. 79. num. 5. lib. 5.* dicens dictionem, seu, esse disjunctivam, sicut dictio, aut, de poni inter diversa. Cravet. *conf. 967. num. 3. cum seqq.* ubi ait hanc proprietatem dictionem alternativam; quia de sua natura hoc importat. Unde si testator legat equum album, seu nigrum, alter tantum debetur; quia non videtur sensisse de pluribus, ut inquit Bald. *hic num. 13.* quem sequitur Dec. *num. 28. vrf. Et istud est proprium.*

23 Et idem dicendum de dictione, *suu* ut in *l. Si quis ita stipuletur, ff. De verb. oblig. & tradit Imol. in conf. 14. n. 3.* ubi ait dictionem, *siue*, proprie importare disjunctivam, seu alternativam. Unde Marian. Socin. hic dicebat nunquam sibi suaderi potuisse, ut si quis legaverit fundum talem sive domum talem, utrumque debetur; quia hoc videtur contra mentem testatoris.

24 Sed fallit primo haec regula, quando dictio, seu, jungitur cum relativo, quia eo casu auget & ampliat dispositionem, *l. Ea tamen adjectiva, ff. De leg. 3.* Unde si testator legat uxori mundum, & ornamenta, seu quae ejus causa parata sunt, debentur omnia. Et in hoc casu loquitur textus in *d. l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg. Secunda intellectum, quem ponit Bartol. Socin. in l. Si is qui ducata, §. Utrum, ff. de reb. dub. Quamobrem si legatur pecunia quae habetur Patavii, seu Perusii, ut in exemplo Baldi, de quo supra *num. 16.* debetur utraque; quia penitus est ac si legata fuisset pecunia quae habetur seu Patavii, seu Perusii.*

25 Nec obstat ponderatio Decii *hic num. 18.* quod scilicet textus in *d. l. Si ita quis*, faciat vim simpliciter, in illa dictione, seu, quae est ampliativa, non autem in relativo, imò enim non facit vim simpliciter & absolute in sola natura dictionis, seu, sed in modo, quo sunt adjectiva; non enim dicit per verbum, seu, legatum ampliari; sed dicit verbum illud amplius legatum positum esse. Et sic ponderat potius modum positionis, seu adjectionis, quam naturam verbi. Unde congrue dici potest habuisse rationem relativam.

Et per hoc puto idem dicendum si testator uteretur participio, veluti si diceret. Lego libros meos impressos, seu manuscriptos. Idem enim est ac si dixisset, lego libros meos, qui sunt impressi, seu manuscripti; cum participium resolvatur in suum verbum cum relativo, ut not. gloss. in *Clem. 1. in ver. Si dignitatis, de prob. Bartol. in l. Centurio, ff. de val. & passil. de in l. 1. ad fin. ff. De condit. & demonstr. Alex. *conf. 7. num. 16. lib. 7.* & ita libri omnes veniunt in legato, per supradicta.*

27 Fallit secundo proposita regula quando dictio, seu, vel *siue*, ponitur inter illa, quae habent conformitatem & convenientiam, ita ut non sint omnino diversa: tunc enim non ita alternativè, seu disjunctivè, sed ampliativè, ut hic per Dec. *num. 28. vrf. Unde postremò cogitabam.* Et ita secundum eum potest intelligi textus, in *d. l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg.* Nam mundus & ornamenta mulieris, de quibus ille textus loquitur in primo exemplo, satis dicuntur parata uxoris gratia, *l. Augmento, §. Ornamenta, & h. Mandus, ff. eod.* Et idcirco cum testator legavit mundum & ornamenta, seu quae uxoris gratia parata sunt: illa dictio, seu, ponitur augmentativè. Et idem patet in secundo exemplo, id est cum testator legavit vinea, quae erant in urbe, seu portu. Nam de portu idem est iudicium, quod de urbe, *l. Casus, ff. de publican. & c. ubi periculum. §. Porrò de elec. lib. 6.* Et quia vinum in portu destinatum erat ad civitatem; idcirco reputabatur esse in civitate, ut not. Bald. in *l. Ex facta proponebatur, ad fin. ff. de hered. inst. & Alber. in l. 1. §. 1. ff. De offic. Praef. urb.* Non igitur mirum, si dictio, seu, ibi sit ampliativè. Ad idem textus in *c. 1. §. Verum, de stat. regul. lib. 6.* ubi ab aliquo Principe, seu Domino temporali, in *l. fin. §. Sunt munera, ff. De maner. & honor. ibi, civilia seu publica & in l. 1. ff. De his quib. ut indige. ubi, legato, seu fideicommissio, Hodie enim haec per omnia sunt excoquata, ut in *l. 1. ff. De l. 1. Ad idem allego glossam notabilem in c. Bona memoria, il. primo, in ver. Nominatorem, quae est gloss. *fn. inf. de postul. Pralat. dum ponderat idcirco textum ubi dicitur postulationem, seu nominationem, quia talis nominatio satis similis est postulationi, imò quasi idem est. Et ad hanc speciem videtur posse referri quod ait Cremon. *singul. 56. lego Digestum, videlicet, si legatur alicui Digestum vetus, seu Infortiatum, dictionem, seu, augere & utrumque deberi. Sequitur Ludovic. Gomez, in §. Sed ista post. n. 33. inst. de action. & Honorat. Mand. ad Roman. *conf. 363. in ver. Ampliationem.*****

29 Fallit tertio eam dictio, seu, ponitur inter synonyma, seu idem importantia, quia haec expositivè, seu declarativè. Clem. Si Romanus, *de prob. Clem. 2. de vit. & honest. cler. Clem. 1. de censib. Concil. Trident. c. 10. sess. 7.*

ibi, dimissorias seu reverendas, in *c. 1. sess. 24. ibi, Examinis seu inquisitionis & passim alibi, Gemin. *conf. 115. super dubio, numer. 7. Bald. *conf. 218. Statuto, numer. 3. vrf. Si autem ponitur, lib. 2. & conf. 379. Primb videndam, numer. 2. lib. 5. Paul de Cast. *conf. 379. Primb videndam, col. 2. vrf. Tertio dico, lib. 1. Socin. Jun. in d. l. Centurio, numer. 174. vrf. Ad secundum, ff. De vulg. & pupill. Quod maxime procedit, ne in dispositione iugit per auctas indicatur, ut per Paul de Cast. loco citato. Et idem dicendum de dictione, siue, quae cum ponitur inter synonyma, exponitur pro, id est, ut cum dicitur inter synonyma, sive Paris, *l. Ad protegendam & ibi gloss. 1. Alexandet, ff. De in litem dand. tit. & notat Bart. in d. l. Si quis C. De in litem dand. tit. & notat Bart. in d. l. Si quis ita legaverit, post med. vers. Quaedam est dictio disjunctiva. Licet Dec. *hic n. 31.* in predicto exemplo dixerit dictionem, siue, augere, quod non est verum, quia Alexander non est alius à Paride, ac pròinde dictio, siue, non auget, sed exponit.*****

31 Fallit quarto, cum dictio, seu, ponitur inter genus & speciem, quia resolvitur in conjunctionem, ut *l. Sape ibi dari, seu donari, ff. De verb. significandi & firmat. Bart. in l. Quintus, sa 1. per illum textum, num. 3. ff. De aur. & arg. leg. & sequuntur Doctores hic. Similiter est de dictione, siue, cum ponitur inter genus & speciem fiat expositivè pro, id est, ut per eundem Bart. in *conf. 41. Statuto civitatis, num. 3. vrf. Et quod ponitur, lib. 2. ubi Apollilla, in ver. Praecedit genus, dat concordantes.**

32 Fallit quinto, si alias sequeretur absurdum: nam ad illud vitandum, dictiones, seu & siue, quamvis verba disjungant, sensum tamen conjunctionem, ut tradit, Paul de Cast. *conf. 318. Viso & examinato, num. 4. lib. 1.*

33 Fallit sexto, ubi apparet de mente disponentis; quia tunc dictiones, seu & siue, possunt importare conjunctionem, item disjunctionem & siue conjunctionem & quodamque expositionem, prout aliae conjunctiones, ut firmat Bald. *conf. 229. Primum dubium, num. 2. vrf. Secundum punctum, lib. 1. Imol. *conf. 44. num. 3.* ubi dicit dictionem, siue, proprie importare disjunctivam seu alternativam; sed importare conjunctionem, ubi constat de mente disponentis. Unde ut notabiliter inquit Bald. *hic num. 2. tene* pro firma regula, quod semper ad intentionem disponentis est recurendum, ut solenniter nota Bernard. in *c. Ex parte in gloss. 2. supra eod.**

Ex his patet, Doctores circa dictiones, seu & siue, **34** esse admodum varios, alii enim dicunt illas ex sui natura esse augmentativas, alii censent esse ex propria significacione alternativas, seu disjunctivas: alii vero afferunt eas habere naturam mixtam, & esse indifferentes ad conjunctionem & disjunctionem; facter tamen eas habere symbolum, & convenientiam quam cum conjuncta; unde in eam facilius transeunt, quam dictiones, aut, & vel, quae strictè sunt alternativae. Et propterea quamvis superior firmatum sit legatum pecuniae, quae habetur Perusii, seu Padus utrumque comprehendere; facter tamen est si legatur pecunia, quae habetur Perusii, vel Padus, quae altera tantum debetur, nec alternativè; aut, transit in conjunctionem, cum hoc non reperitur iure cautum, prout hic firmat Imol. & Felin. quidquid contra senserit Card. item Cyn. & Aber. de Rolate in *l. Cum quidam. C. De verborum signis.* Nam Cyni opinionem dixit esse falsissimam Bartol. in *l. Si is qui ducata, §. Utrum, ff. De reb. dub. & sequitur Jas. in *d. l. Cum quidam.* Et ita secundum eam textus in *d. l. Si quis ita legaverit*, procedit tantum in dictione, seu, & siue quae licet regulariter sint alternativae, facile tamen transeunt in conjunctionem. Unde quamvis habeant mixturam disjunctivae, & conjunctivae; proximitas tamen accedunt ad naturam disjunctivae, seu alternativae; & in casu magis incallescunt, ut de Hermaphrodito dicitur in *l. Quaritur, ff. De stat. homin. & in c. Si testis, §. Hermaphroditus, 4. qu. 3.* licet quandoque augeant, quandoque exponant, prout suadet mens disponentis, & subiecta materia, ut declarat Egid. Bellam *conf. 39. numer. 7. & 8. & Felin. hic num. 3.* qui ad hoc quamplurimos cumulat, licet satis confusè.*

Secundo nota rescriptum, in quo duo alternativè narrantur non esse sub repositum, ex eo quod alterum fit falsum, & sic falsitas, vel subreptio in uno ex disjunctivè narratis non vicat rescriptum, & utile per inutile non vitiatur secundum Egid. Cremonen. quem hic sequuntur Joan. Andr. *num. 7. Baldus *num. 1. vrf. Nota quod alternativativa. Burr. a. 2. & Card. *num. 2. & 3.***

Tertio nota non valere illationem, Quis est filius sacerdotis: ergo est in sacerdotio genitus. Sicut conigit in Joan. Andr. cujus pater erat magister grammaticae, eumque genuit antequam esset in Presbyterium ordinatus; ut idem de seprio refert in *addition. ad Specul. in Rubr. de fil. Presbyter. ut se defenderet adversus eos, qui ipsum spurium adstruebant. Ad hoc bonus textus in c. Ad extirpandas,*

& quod ibi dixi *num. 4. infra de fil. Presbiter & in l. 2. §. In filis, ff. De Deurion. ubi natus ante Decurionatum esse filius Decurionis. Unde inferunt ut ad repellendum ailem à Beneficio non sufficiat probare promovendum esse filium sacerdotis, nisi etiam probetur post sacerdotium genitus ut hic per Burr. *num. 4. & Abb. in 1. §. 2. notat.* Et intellige sacerdotium pro ordine sacro, cum hodie Subdiaconus annexum habeat votum solemne continentiae, *c. 1. infra, qui cler. vel. vovet. & c. unde voto l. 6.* Fallit si ageretur de beneficio paterno: quia tunc satis esset probare cum filium sacerdotis, licet non processum in sacerdotio, cum filius etiam legitimus prohibeatur immediate succedere in beneficio patris, ut est casus in *c. Ad extirpandas, & fil. Presbiter, & hic declarat Abb. n. 1. Felin. *num. 2. vrf. Et ad istum textum, & Dec. n. 6.* Item fallit si esset filius genitus ex sacerdotio in Ecclesia Orientali, quo votum continentiae non admittit, *c. Nicenu 21. dist. 1. c. Cum olim, de clere conjug. Felin. *eod. num. 2. in fine.****

41 Quatio nota esse in optione illius, qui ad duo alternativè tenetur, alterumque praestare ut liberationem consequatur, *l. penult. C. De condit. indeb. & c. Referre infra de prob. cum alii hic allegatis in gloss. in vrf. Isteo, quam communiter DD. recipiunt. Et sic in alternativis electione regulariter est debitoris, reg. in alternativis, *de reg. jur. lib. 6. l. Plerumque, §. fin. ff. De jur. dot. & si. Hinc autem qui loco, inst. de act. cum similibus.**

43 Fallit haec regula multipliciter, ut hic per DD. praefertim Felin. *num. 4.* Sed praecipue recipit duas notabiles limitationes. Prima est, ut non procedat in legatis alternativis, ita gloss. in *l. Lucio, in vrf. Vendicare, ff. De legat. 2.* quae notabiliter dicit in legatis alternativis electionem esse haeredis, ad eum verba diriguntur, puta, Hæres dato; sed si diriguntur ad legatarium, ipsius electionem, ut si dicatur, Tu, legatarie percipito. Verum si testator utatur verbo, lego, quod est indifferens, vel simili, in dubio electionem esse legatarii, & non haeredis. Quam Glossam reputat singularem, & meliorem de corpore juris. Imol. *hic num. 5. & Felinus d. num. 4. vrf. Facit Gloss. *sa, & Alex. in l. Qui duosq. De leg. 1. Idem tenet Dyn. in d. reg. In alternativis, & Bald. in d. l. Lucio. Secunda limitatio est, ut non procedat in pœnis alternativè appositis, quia non datur optio eod., & hic debitoris, sed iudici, Gloss. *fin. in c. A crapula, infra de vit. & honest. clericis.* quam sequuntur Joan. Andr. & communiter Doctores, ut ibi testatur Abb. *num. 4. & sequitur Felin. hic pluri- mos cumulat, num. 5. vrf. Fallit quinto, ubi amplius hanc fallentiam restingit decem modis, quos per te videas.***

Ultimo nota, alternativam regulariter esse electionis, non ordinis. De quo tamen hic laus ut in questione seq. Et de his duabus speciebus alternativae, vide Glossam univ- cam in regula Sexti. In alternativis.

45 Quaro cum decreto Concilii Tridentini, *c. 18. vrf. Sint vero sess. 24.* statutum sit ut Examinatores Synodales pro Parochialibus conferendis sint Magistri, seu Doctores, aut Licentiatii in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii cleri- ci, seu regulares etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam saeculares, qui ad id videbuntur magis idonei: nunquid inter diversa perlonarum genera ibi alternativè expressa optio sit Episcopo tributa, vel potius ordo praescriptus, ad id clericos gradu Magisterii, Doctoratus, aut Licentiaturs carentes eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus praedictorum copia superat.

46 Videtur respondentum alternativam, vel, quae habetur in *d. vrf. Sint vero*, praescribere ordinem, non electionem & Episcopus ad secundam partem alternativae pervenire non debere quamvis prima possit esse locus.

47 Primo quidem, quia est alternativativa regulariter electionem tribuat & alteram ejus partem adimplere sufficit, ut hic & in *c. Cum plures, ubi Gloss. in vrf. Forma, de off. deleg. lib. 6.* eum concordantibus; de quibus supra in 1. notabili tamen quando est posita inter personas habentes diversas qualitates & in primo nominatis subest major ratio, quam in postrioribus in secunda parte alternativae comprehensis, tunc alternativam ordinem inducit, non electionem; & ad secundam partem alternativae perveniri non debet, nisi in subsidium, & in defectum primae. Ita probat textus in *c. Metropolitanò, juncta Glossa in vrf. Ex presbiteris, 63. dist. ubi cum textus jubeat ut Metropolitanò defuncto, in ejus locum subrogetur alius ex Presbiteris, vel Diaconis; gloss. notat illis verbis esse designatum ordinem, ut ex Diaconis Metropolitanò non eligatur, nisi desint Presbiteri. Idem probat textus in *l. Hæredes mei, §. finol. ff. Ad Trebell. ubi fidei commissum relicturn alternativè nepotibus, vel ceteris cognatis non debetur ceteris cognatis donec extent nepotes, qui praedictis praesumuntur, & in l. Cum pater, §. penult. ff. De leg. 2. ubi disjuncta posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinata, non**

resolvitur in conjunctionem, ut ibi per Bartol. Unde si testator mander aliquid dati liberis, aut iis deficientibus, consanguineis, aut affinis; sequimur ordinem, ut ait gloss. in *l. c. In alternativis, vrf. Sint tamen quaedam alternativa, in quibus debet ordo servari. Id ipsum colligitur ex l. Si fundum sub condicione, §. His verbis, de leg. 1. & c. Mandato de prob. lib. 6. & notat gloss. c. Licet in verb. Vel in Parochiali, de sepultura, in 6. quam ibi Joannes de Lignano relatus à Franc. testatur esse communiter approbatam. Felinus in *c. Cum dilectus namer. 4. vrf. Et dicit Glossa, infra eodem. At in casu nostro major ratio subest in Magistris, Doctoribus, & Licentiatii pro illorum idoneitate, quam in simplicibus clericis. Ergo ordo scripturae sequendus est, ita ut ibi eligi non debeant, nisi ubi illi desiciant.**

Secundo, idem suadetur, quia aliis prima pars alternativae esset otiosa, nisi designaret ordinem; & satis sufficere tribuere Episcopo facultatem eligendi clericos saeculares, vel regulares idoneos. Ad quod absurdum vitandum fieri necesse est secundam partem alternativae esse subordinatam: nam ne syllaba quidem in legibus debet esse superflua, secundum Bald. in *rubrica, C. De contrahenda emptione, questione 9.* qui potius debent verba intelligi improprie, & contra eorum naturam, quam ut nihil operetur, & si veritas, de sent. excomm. *lib. 6. & Abb. in c. fin. n. 8. de prob. & in conf. 32. col. 1. post. med. lib. 2.*

Tertio, id confirmari potest, quia alias Sac. Congregatio Concilii idem videtur sensisse circa intellectionem, *tex. c. 16. sess. 24.* ubi jubetur eligi Vicarius Capituli sede vacante, qui sit saltem in Jure Canonico Doctor, vel Licentiatius, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Declaravit enim nihil desint Doctores & Licentiatii, non posse eligi alium his qualitatibus carentem.

Non obstat, quod illa verba posita in fine secunde partis alternativae videantur tribuere facultatem praefertendi non Doctores & non Licentiatos, si sint magis idonei, Doctoribus & Licentiatii: quia responderetur, vel illa verba posita in fine est regula vulgata referri ad totum clausulam, ita ut eligi debeant magis idonei ex singulis gradibus ibi expressis; vel si referenda sit ad secundam partem alternativae tantum, hoc importare, ut cum in defectum habentium qualitates expressas in prima parte alternativae pervenitur ad personas expressas; in secunda ex eis eligantur, qui ad id magis idonei videbantur. Et sic illa verba non adversantur supra posite opinioni.

Item non obstat, quod cum in secunda parte habeatur **50** mentio Regularium, quorum plures Religiones non habent illicitum hos gradus conferendi, sequeretur, secundum hanc opinionem, ut Episcopus deberet praefere Graduatos plerumque non admodum litteratos Regularium longè doctioribus, qui ad gradus hujusmodi ex Religiosis instituto non promoventur. Quia responderetur hoc absurdum vitari, si ita intelligamus Concilium ut ex illis Religiosis, quae his gradibus carent, possint assumi non habentes eas qualitates, etiam alii graduati non desint: nam in illis forte non videtur necessarium hos gradus requirere, cum eos asequi ex instituto Religionis prohibeantur.

Deinde responderetur Concilium absolute voluisse ut primo loco deputarentur Magistri, seu Graduatii quia cum hi studiorum cursus peragere & in publicis functionibus litteraturae periculum facere consueverint: eos iure praesumptione quemadmodum noluit posse recedi ex eo, quod alii aptiores & doctiores reperirentur ex clero saeculari, cum alternativativa, ut dictum est, sit ordinis, non electionis; ita nec censendum est voluisse ut possent recedi ex eo, quod aptiores reperirentur ex clero Regulari; utroque enim sub una & eadem oratione, ac determinatione Concilium comprehensur. Unde succedit regula *l. Jam hoc iure, §. fin. ff. De vul. & pupill. & l. fin. C. De sent. de qua per Dec. in c. Novis *num. 56. de judic. Nec videtur inconveniens ut Episcopus carere debeat in hac functione ministerio Regularium, qui ex instituto hos gradus suscipere non solum. Quandoquidem Patres Concilii non latebat multas Religiones extare ejusmodi instituti. Unde si voluissent eos comprehendere, expressissent: Arg. *l. Unde si, §. Sin autem ad deficientes, C. De caduc. toll. & c. Ad Audientiam, vrf. Nam si intelligeremus, de decim. ejusmodi enim expressio parum de membrana occupasset, ut inquit Oldr. *conf. 266. n. 10. Et quemadmodum absurdum non est ut regulares quantumvis idonei non possint esse Judices Synodales, si careant qualitatibus requisitis in c. Statutum, de rescript. in 6. ut in Clem. 2. eod. tit. nec Judices conservatores, si non habeant requisita *c. fin. de off. deleg. eod. lib. & Constitutionibus Greg. XV. de conservatoribus: ita nec videtur absurdum ut non possint esse Examinatores Synodales, nisi perfectiuntibus Magistris, aut Graduatii: nam ubi Lex certas qualitates acta requirit,*****

debet illa qualitates actu concurrere, nec fuisse aptitudo, debent illa qualitates actu concurrere, nec fuisse aptitudo, debent illa qualitates actu concurrere, nec fuisse aptitudo...

copia suppetat: non tamen sequitur ut si alios clericos idoneos eligat, concursus propterea sit nullus: nam Sacra Congregatio Concilii alias consultata in casu Montis Regalis...

DE RESCRIPTIS

Idem Alexander III. Tornacensi Episcopo.

CAPUT VII.

Am te: & infra. Dudum siquidem ante tuam promotionem littera: tibi commissa, si adhuc in eodem capitulo existente, mandatum dedimus & Præceptum ut P. (qui de gente Judæorum originem duxit, & divina gratia fidem Christi suscepit) in Canonicum recipere & præbendam sibi conferre deberent: & infra. Ipsi verò (quia donatio præbendarum ad te spectabat) Præceptum nostrum executioni non potuerunt mandare. Cum iraque præscriptus P. te super hoc ex parte nostra requireret, respondisti, quod nullum inde mandatum receperas, & sic eum à te infecto negotio remisisti. Quod nullatenus fecisse deberes, si datam litterarum diligentius attendisses: cum tempore, quo littera: ipsa: data: fuerunt, de capitulo ipso esses, sicut qui eras Archidiaconus & Canonicus ejusdem Ecclesiæ: nec esses adhuc in Episcopum consecratus: & infra Pro eo verò, quod Judæus existeret, ipsum dedignari non debes.

SUMMARIUM.

- 1. Sede vacante si Papa tribuat Capitulo uti vices gerenti, ut præbendam conferat, Episcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur. 2. Capitulo si dirigitur monitoria, vel præceptorie super receptione alicujus & ad Episcopum spectat receptio, Episcopus, qui tempore data: erat de Capitulo, exequi tenetur. 3. Promotus non dicitur quis ante consecrationem, licet sit electus, & confirmatus vel provisorius, & num. 5. 4. Contrarium, n. 23. & seqq. 5. Episcopi promoti in curia an ex Bulla Urbani VIII. teneantur se conferre ad residentiam infra mensem computandum à die provisionis, an verò à die consecrationis & nu. seqq. usque in fin. 6. Episcopus non dicitur ante consecrationem; sed electus, & n. 28. 7. Declaratur duobus modis, ut n. 30. & 38. 8. Electio & consecratio unum faciunt Episcopum. 9. Pontifex non dicitur ante consecrationem. 10. Provisorius à Papa ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus. 11. Declaratur, n. 30. & 38. 12. Archiepiscopus appellari non potest ante susceptionem Pallii.

- 24. Provisi à Papa ante consecrationem appellantur promoti & n. 27. 25. Provisi nondum consecrati accedentes ad Ecclesiam & administrantes ante levatas Bullas incurrunt in penas Extravag. Injuncta, de elect. 26. Constitutio in favorem animæ recipit latam interpretationem, licet sit exorbitans & penalit. 27. Prescripti Cathedralibus Ecclesiis dicuntur etiam non consecrati. 28. Episcopi appellatione venit etiam electus; quando in eadem eadem ratio que in consecrato. 29. Episcopus electus & confirmatus tenetur personaliter residere, sicut consecratus & num. seqq. & numer. 40. 30. Et inter eum & eligentes contrahitur spirituale conjugium.

- 31. Episcopus electus & confirmatus ante consecrationem non potest exerceere ea que sunt ordinis Episcopalis sed ea solum que sunt jurisdictionis. 32. Formula, qua titulus datur in promovendis Episcopis in Consistorio. 33. Parochus tenetur personaliter residere etiam nondum sit promotus ad sacerdotium. 34. Abscedere non dicitur, qui prius non residit. 35. Episcopi appellatione venit tantum consecratus in consecrationibus exercitium & decorem ordinis Episcopalis. 36. Sed in consecrationibus jurisdictionem venit etiam electus confirmatus vel provisorius per Papam. 37. Electus confirmatus potest habere licentiam clericis se absentandi à Parochiali studiorum causa.

Am te. Intellectus hujus capituli est admodum involutus, maxime propter scripta imbricata Innocentii & legitur quinque modis, ut hic per Cardinalem in 3. 4. & 10. oppositio: communitur tamen hic sumitur. Si vacante Sede Papa scribat Capitulo, ut præbendam conferat, Episcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. Abb. & Joan. de Anan. Sed juxta quartam lectionem Innocentii, quam dicitur communitur approbatam Card. & Abb. in princ. & Ripa num. 44. circa fin. vers. Quartus fuit intellectus. Hoc intendit. Si vacante Sede scribitur Capitulo tanquam gerenti vices Episcopi, ut præbendam alicui conferat, si creatur Episcopus nondum exequo mandato & ad eum spectat collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. Adverte tamen quia in dubio mandatum factum Capitulo Sede vacante consecratur factum Capitulo uti vices gerenti: unde procedit lectura Joan. Andr. ut bene hic per Henric. Boich. num. 8. & Ripam, in princ. num. 48. Vel melius juxta quintam lectionem, de qua per Cardinalem in princ. & in 10. oppo. si Capitulo dirigitur Monitoria vel Præceptorie super receptione alicujus & ad Episcopum spectat receptio, Episcopus qui tempore data: erat de Capitulo, exequi tenetur & secundum hanc lectionem que magis consonat rationi ponderate in littera ibi, quod nullatenus fecisse deberes, si datam litterarum diligentius attendisses: textus videtur procedere de plano. Continet autem quinque ut dicebat Host. mandatum, executionem, cavillationem, reprehensionem & antiphoram.

ut per gloss. in Clem. 2. in vers. Pontificum, de se lebrat. Missar. cum qua concordat ibi Paulus, Joannes de Lignan. Imol. & Cardin. in 3. questione, & Joannes de Selva de Benef. part. 1. d. q. 2. n. 48. quod locum habet non modo in canonicis electis & confirmatis; sed etiam in illis, quos Papa pronuntiavit Episcopos: quia ante consecrationem vocantur electi, ut notat Abbat. in cap. Tua numer. 2. vers. Et idem dicit hosti: de his, que sunt à Prælat. sine cons. cap. & in c. Cum in causis, §. Cum vero, numer. 6. de elect. Felinus hic numer. 3. vers. Tertio, extende, Joannes de Selva d. quest. 2. numer. 48. vers. Idem est in illis. Quemadmodum nec apte susceptionem Pallii potest aliquis appellari Archiepiscopus, c. Nisi infra de Autorit. & usu Pallii, cap. Quod autem, de electione. Nec electus in Papam ante benedictionem, coronationem, & consecrationem ex stilo intrinatur Pontifex, nec scribit Pontificatum in data, ut notat gloss. super data sexti in vers. Pontificatus. Item gloss. in fin. in primum. Clem. Licet, ubi primum à duobus partibus Cardinalium vocem habentium eligitur, Prælatum alium, c. Licet, de vitanda, & ibi dixi numer. 5. de electione, & in cap. Significasti, numer. 32. eodem titulo, & asserentes eum ante susceptionem insignia se non debere Episcopum simpliciter, sed electum inscribere, tententiam excommunicationis incurrant, ut in extravag. Quia nominali, de sent. excom. de qua supet gloss. ibi noviter facta. Qua de stilo Curie etiam moderno ante consecrationem non exprimitur in Bulla nomen suum, sed dimidia Bulla utitur, & se electum appellat: ideo de illa extravag. judicet Apollo, ut inquit Felinus hic numer. 6. similiter electus in Imperatorem non dicitur Imperator nisi corona suscepta, l. antequam, ff. de militar. testam. l. Beni à Zenone, c. De quadri. prescripti. Gioia præallegata super data Sixti in vers. Pontificatus. Item gloss. in Clem. 1. circa medium, vers. Ego enim, in vers. Futurus de ju. jur. & Angelus in d. l. Beni à Zenone, de quo ibi egregie per Salicrnum, num. 100. Oldrad. ovij. 130. incip. Quasi est utrum Imperator ante coronationem, per totum, dixi in d. c. Licet de vitanda, num. 7. de elect. & alia plura hinc similia congerant hic Felin. num. 2. Ripa n. 5.

Nota primo, ibi: Ante tuam promotionem, juncto sine ibi, Nec adhuc esses consecratus. Episcopum electum & confirmatum ante consecrationem non dicitur promotum ad Episcopatum; & ita ex hac littera deducit Franc. Vercellensis, eum quo transeunt communitur DD. ut latius dicam infra n. 5. Et ex hoc infero ad questionem, que nuper contigit in factio. Urbanus VIII. Sancti. mem. in Bulla super residentia Episcoporum edita die 14. Decembris 1634. que incipit sancta Synodus: statuit, ut jam Prescripti Cathedralibus vel majoribus Ecclesiis etiam S. R. E. Cardinales se itineri committant & ad residentiam conferant infra unum mensem si in Urbem existant; infra duos, si extra Urbem in Italia; si extra Italiam infra quatuor computandos à die publicationis Bulla: nondum autem Prescripti infra predictos terminos computandos à die eorum promotionis sub pena emissionis facultatis telandi & alius penis in constitutione expressis. Questum est, an verba illa, à die promotionis, intelligi debeant à die consecrationis, an verò à die provisionis, & provisionis in Consistorio: ita ut provisus in curia & non consecratus si infra mensem non contulerit se ad residentiam, incidat in penas constitutionis.

Et quidem verba illa à die promotionis, esse exponenda, id est à die consecrationis, videtur suaderi posse: quia non dicitur quis promotus ante consecrationem, licet sit electus & confirmatus, ut probatur in hoc cap. conjungendo, principium, ibi: Antè suam promotionem, cum sine ibi, Nec adhuc esset consecratus: & originaliter ex hac littera deducit Franc. Vercell. quem postea secuti sunt Joan. Andr. numer. 3. Bellam. in princ. in vers. Promotionem. Butrius, Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Felin. omnes in 1. notab. Joannes de Selva in tract. De Benef. part. 1. quest. 2. num. 48. ubi ex hoc inferit, ut si in privilegio fiat mentio de promotis, non veniant electi non consecrati, per text. hic. Similiter ante consecrationem non dicitur Episcopus; sed electus, c. Tam litteris, & ibi Abb. in 1. notab. de testib. cap. Tua nuper, ibi, Episcopo, vel electo. De his que sunt à Prælati sine cons. cap. Ubi etiam Abb. in 1. notab. Gloss. 1. & DD. in c. 1. de Reliq. domibus cum similibus. ut hic per Felin. col. 2. in fin. vers. cum istis concordant. & bene probatur in rubrica de Translatione Episcopi, vel electi. Et merito, quia electio & consecratio unum faciunt Episcopum, ut dicit text. in cap. Sicut 40. distinet. Non etiam appellatur Po-

Et illa uti possunt à principio sine promotionis, etiam antequam se consecraverint ad residentiam. Contrarium, num. 37.

7. Leonie X. in Concilio Lateranensi edita, que incipit;

Superius in §. 6. Promoti visitare tenentur Cardinales qui praesentur in Curia fuerint, in Bullar. tomo 1. paginā 475. & plerumque debent alia etiam negotia in Curia explicare. Quae vix fieri possent infra spatium unius mensis: unde non est verisimile, ut Pontifex voluerit eos ardere: ut infra tam brevem terminum ab Urbe abscedant. Arg. 1. Titius, §. fin. ff. de excusat. tut. Roman. conf. 410. Ut clarior, num. 1. Quia Lex debet esse rationalis & possibilis: alias non esset obligatoria, capite Erit autem Lex 4. distinct.

venit solam consecrati; sed adinstar Concilii Tridentini cap. 1. vers. Ne verò sess. 23. loquitur de Praefectis Cathedralibus vel maioribus Ecclesiis, quorum appellatione absque dubio veniunt etiam non consecrati, ut clarè probatur in decreto ejusdem Concilii d. sess. 23. c. 2. ubi sancta Synodus statuit per hanc formalia verba videlicet, Ecclesiis Cathedralibus, seu Superioribus quocumque nomine, ac titulo praefecti, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur. Et ita evidenter patet Praefectos Ecclesiis Cathedralibus propriè dici ante consecrationem: & consequenter dum Bulla Urbani praescribit eisdem Praefectis terminum ad conferendum se ad residendam computandum a die eorum promotionis, debet intelligi de illa promotione, quae fit à Papa in Consistorio ante consecrationem, & cum ministerio Bulla ad instar Concilii Tridentini non Episcopi, sed Praefecti nomen adhibuit, ut forè submovere dubitationem, quae fieri potuisset de computatione temporis à die consecrationis.

Secundò limitatur supra scripta Regula, ut locum habeat solummodo in spectantibus ad exercitium & decorem ordinis Episcopalis, in quibus appellatione Episcopi venit tantum consecratus, c. Transmissum, cum ibi not. de elect. & tradit Butr. in conf. 19. Quia hic agitur, cum aliis hic congeflis per Felin. num. 3. col. in prin. vers. Et idè dicit Butr. licet verò si materia subiecta concernat iurisdictionem Episcopalem, quia cum hac cadat in electo confirmato: ut d. c. Transmissum cum glossa in verbo de talibus: dispositio loquens de Episcopo, verificatur etiam in electo confirmato seu provisò: licet non consecrato, ut notat glossa in d. Clem. 1. in verbo Episcopi & ibi Abbas num. 2. de foro

gata inutiliter, ff. De adimen. legat. cum simili. Nec verum est promotus ad Episcopatum posse sumere tres menses absentis in principio anni suae promotionis. Quoniam Concilium in d. §. Quoniam, intelligi debet de Episcopis residentibus, qui à suis Ecclesiis abscedunt; non autem de illis, qui nunquam ad residentiam se contulerunt, ut patet ibi statim reversuri sunt, l. Perique, ff. De vit. nupt. l. Vir Mulieri, ff. De donat. inter Vir. & Uxor. & l. 3. ff. De divorc. necnon ibi, abscedentium, quod verb. necessario supponit Episcopos antea in suis Ecclesiis resedisse: ac deinde ab illis recessisse, ut l. Unica, C. de Colon. Palest. lib. 11. Nec obest angustia temporis unius mensis supra ponderata n. 18. quia ad expediendas Bullas sufficienter dies circiter viginti & interea potest promotus se expedire à visitatione Sacri Collegii & aliam in curia peragendis: & expediat animarum salutem, ut quanto citius ad residentiam se conferant.

37 gata inutiliter, ff. De adimen. legat. cum simili. Nec verum est promotus ad Episcopatum posse sumere tres menses absentis in principio anni suae promotionis. Quoniam Concilium in d. §. Quoniam, intelligi debet de Episcopis residentibus, qui à suis Ecclesiis abscedunt; non autem de illis, qui nunquam ad residentiam se contulerunt, ut patet ibi statim reversuri sunt, l. Perique, ff. De vit. nupt. l. Vir Mulieri, ff. De donat. inter Vir. & Uxor. & l. 3. ff. De divorc. necnon ibi, abscedentium, quod verb. necessario supponit Episcopos antea in suis Ecclesiis resedisse: ac deinde ab illis recessisse, ut l. Unica, C. de Colon. Palest. lib. 11. Nec obest angustia temporis unius mensis supra ponderata n. 18. quia ad expediendas Bullas sufficienter dies circiter viginti & interea potest promotus se expedire à visitatione Sacri Collegii & aliam in curia peragendis: & expediat animarum salutem, ut quanto citius ad residentiam se conferant.

compet. Cardin. post Zenzeloum in Clem. 1. in 6. quæst. de potest. Felinus alios referens hic num. 5. vers. Rescriptum, Joannes de Selva de Benef. par. 1. quæst. 2. num. 49. Hoc autem casu verisimur in materia residentiae quae non praerequit ordinem Episcopalem: imò potest ac debet fieri à provisò etiam non ordinato, ut in d. c. Licet Canon. §. Juxta de electione lib. 6. & infra ostensum est in precedenti limitatione. Facit quod notat Joannes Andreas in capite Cum ex eo ibi; & per idem dicendum in electo de elect. lib. 6. ubi tunc electum confirmatum posse dare eidem licentiam Clerico se absentandi à Parochiali per septimum studiorum causâ: licet ille textus loquatur de Episcopo; & eum sequuntur Felinus & Joannes de Selva, loca citatis. Ex quibus patet etiam responsum ad objecta; & ita fuit observatum in casu bonae memoriae Ludovici Rodulphi Episcopi Pactensis, qui cum in morbum incidisset post mentem à die propositionis in Consistorio; sed infra mensem à die suscepti muneri consecrationis; & paulo post in Curia obiisset: ejus bona tanquam spolia Camerae Apostolicae applicata fuerunt, nulla habita ratione facultatis testandi quam obtinuerat à felicis record. Urbano VIII. & adde quod de hac Bulla super residentia scripti in capite Qualitate à num. 11. usque in finem de Cler. non residet.

DE RESCRIPTIS.

Lucius III.

CAPUT XI.

AD Audientiam nostram, te significante pervenit, quòd H. de sancto Stephano super absolutione sua litteras tibi (ut primà facie videbatur) Apostolicas praesentavit. Quibus (quoniam manifestum continent in constructione peccatum) fidem te nolumus adhibere.

SUMMARIUM.

- 1 Litterae falsae videtur rescriptum papae. 2 Litterae apostolicae deficiente in figura litterarum, deficiunt in figura substantiae. 3 Et praesumuntur falsae praesumptione juris & de jure. 4 Scripturae fides est indivisibilis. 5 Declaratur, num. 13. 6 Subreptio in una parte non vitiat totum rescriptum in partibus separatis. 7 Declara quando est in parte, quae non causat principalem concessionem gratiae. 8 Litterae apostolicae facultatis testandi & transferendi personae, an ex omissione registrationis in Camera censentur nulla quoad utramque facultatem testandi & transferendi personae. 9 Registratio omissione admittit fidem brevi apostolico, quoad facultatem testandi, sed non quoad facultatem transferendi personae. 10 Registratio omissione admittit fidem apostolico, quoad facultatem testandi, quomodo non probet quoad unum, potest tamen probare quoad aliud. 11 Nisi defectus proveniat ex dolo illius, à cujus autoritate fides scripturae dependet. 12 Instrumenti unius falsitas, & defectus fides influunt etiam in alia instrumenta.

AD Audientiam. Falsa latinitas videtur rescriptum papae; Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anch. Imol. Abb. Joan. de Anan. Barbat. Felin. & Dec. & sic Litterae Apostolicae deficiente in figura litterarum deficiunt in figura substantiae, ut inquit Bald. hic num. 2. Ratio decretalis est, quia rescriptum papae transit per multas manus & magna maturitate decoquitur, c. Apostolica & ibi Gloss. 135. quæst. 4. Joan. de Imol. conf. 133. Viso rescripto num. 5. necesse verisimile, ut aliquis ex officialibus non viderit falsam latinitatem, & illam non emendaverit, ut hic in Gloss. unica Ideoque rescriptum hujusmodi praesumitur extra voluntatem, & cancellarium Principis, & ab aliis fuisse falsificatum, ut ait Gloss. & Felin. hic num. 2. Imò haec est praesumptio juris & iure, ut res-

pondit Ludovicus Roman. conf. 379. quæstio est nunquid num. 11. in fin. Et intellige regulam hujus text. etiam si falsa latinitas sit in uno tantum ex capitulis separatis, adhuc enim rescriptum vitiat in totum, quia tota auctoritas & fides defuit, cum fides scripturae sit indivisibilis, ut patet in text. ibi: fidem te nolumus adhibere, & in c. Si ad scripturas o. distinctione, & in cap. Para & simplex 3. qu. 9. & hic firmat Bald. n. 15. & Felin. num. 2. Nec obstat text. in cap. Si eo tempore infra eodem lib. 6. ubi subreptio in una parte non vitiat totum rescriptum in partibus separatis. Quoniam aliud est subreptio in ta-cendo verum, ut ibi, aliud in exprimendo falsum, ut hic: nam subreptio non impedit quin constet de voluntate

Principis in capitulo separato quando est in parte, quæ non causat principaliter concessionem gratiæ, sed Papa aliunde movetur. At illa grammatica operatur, ut totum rescriptum videatur extra voluntatem Principis; secundum ea, quæ dicta sunt supra num. 1. & ita post Abbatem in c. Sedes infra eodem. Ad prædictam objectionem respondet Felin hic num. 2. qui amplius ad regulam hujus decretalis ponit quinque ampliationes, & 11. limitationes, quas per te videas. Et ultra eum limita duodecimo eandem regulam, ut locum habeat si falsi latinitas sit in parte, in qua Princeps rescribit: secus vero si sit in supplicatione, & narrativa partis, ut per Joan. de Imol. de cons. 133. num. 5.

Ex facto quæsitum est, an litteræ in forma Brevis, quibus tribuitur facultas testandi & transferendi pensiones, ex omissione registrationis in Camera censentur nulle quoad utramque facultatem, an vero quoad facultatem testandi duntaxat.

Facultas testandi, quæ registrari debet in Camera nullam habet connexionem cum facultate transferendi, ideoque omissione registrationis, etiam admittit fidem Brevis quoad facultatem testandi, non tamen censetur illam admovere quoad facultatem transferendi: nam quoties separata sunt Capitula, quamvis ex aliquo defectu scriptura non probet quoad unum, potest tamen probare quoad alia, Gloss.

in l. Si ex falsis in ver. Nisi forte, Cod. De transact. quæ dixit Alexand. ibid. n. 4. in iudicis observari & omnes ad eam recurrere. Quod sine dubio procedit, quando defectus non provenit ex dolo illius, à cuius autoritate fides scripturæ dependet, prout non provenit in casu nostro, Rota decij. 3. de fide instrum. in antiquis, Bart. Angel. & alii apud Anton. Gabr. comm. concl. de crimin. concl. 3. n. 2. Legisti in d. l. Si ex falsis & Canonice in c. Fraternitatis infra de hæreticis. Dec. in cons. 317. num. 7. & 8.

Neque obstat, quod fides instrumenti sit indivisibilis, ut dictum est supra num. 5. quia respondetur id procedere, quando agitur de defectu fide personæ adfruentis fidem instrumenti, tunc enim si personæ non creditur, ut puta notario in uno Capitulo, nec credi etiam debet in alio, cum ab ejusdem personæ autoritate dependeat. Imò, quod plus est falsitas, defectus fidei usus instrumenti insinuat etiam in alia instrumenta: Ita loquuntur Doctores in l. Si ex falsis: Et ita accipi debet quod dicitur rescriptum esse indivisibilem. At in casu nostro fides fidem instrumenti esse indivisibilem non proficiunt unius partis Brevis, scilicet fidei confecti, sed à registratione à persona, quæ Breve confecti, sed à registratione omittit, quæ subsequi debebat & ita cessat ratio indivisibilitatis fidei, quam Doctores in falsitate instrumenti considerant.

DE RESCRIPTIS

Innocentius III. electo Decano, & N. Canonico Cameracensi.

CAPUT XVIII.

CAUSAM QUÆ inter Præmonstratensem, & Pramonn. Ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur: & infra. Quia in litteris animadvertemus fuisse incertum, quod si alterutra partium citata legitimè præsentiam vestram adire vel iudicio vestro parere condemneret, vos præsentis partis probationes recipere, & quantum de jure poteritis, in causæ cognitione, ac decisione procedere minimè tardaretis. Nos volentes, ut clausula illa (quantum de jure poteritis) quæ antequam de probationum præcedat: Mandamus quatenus ipsam intelligentes ibidem, in causa juxta tenorem litterarum procedere non tardetis, provisuri ut si litterarum autoritate priorum, in eodem negotio legitimè est processum firmum & stabile perseveret, alioquin si occasione clausulæ memoratæ aliquid consulerit in alterius partis præjudicium attentatum id viribus decernimus caditurum: mandantes ut in decisione ipsius negotii (sic præsmissum est) tam super principali, quam super incidentibus quæstionibus, appellatione remota, canonicè procedatis

S U M M A R I U M.

- 1 Ordo rescripti interpretationem recipit à Jure Communi.
- 2 Clausula in rescripto positiva debet ad statum Juris reduci ubique que sita reperitur.
- 3 Ordo sensus & intellectus magis servandus, quam abusivi ordo verborum.
- 4 Rescriptum Principis debet reduci ad terminos Juris Communi, etiam impropiando verb. Et quid in privilegio, num. 7. & seqq.
- 5 Rescripta contra Jus elicta, nisi aliud appareat de voluntate Principis, non valent & n. 31.
- 6 Rescriptum conceditur ad Juris Communi observantiam; alia transit in Privilegium.
- 7 Privilegia sunt restringenda, ut minus laedant Jus Commune, quam fieri possit, dum tamen aliquid conferatur quantumcumque minimum & n. 24. & 26.
- 8 In quantum tangunt Jus concedentis sunt latissime interpretanda.
- 9 Sed in quantum tangunt Jus tertiæ, sunt restringenda, & n. 30.
- 10 Gratiæ Principis ita est interpretanda, ut non nocent, tertiis.
- 11 Amplia primò etiam in gratia concessa miserabilibus personis.
- 12 Amplia secundo etiam in gratia concessa Regibus.
- 13 Amplia tertiò etiam præjudicium sit modicum, n. 15. sed contra, n. 16.
- 14 Amplia quartò etiam, quando rescribitur motu proprio, n. 17.
- 15 Amplia quintò, etiam si aliis gratiæ nihil conferret, n. 24. & 26.
- 16 Amplia sextò, etiam si oporteat recedere à proprietate verborum, n. 27.
- 17 Limita nisi verba sint adeò clara, ut cesset omnis ambiguitas, n. 34.
- 18 Privilegia Regum in dubio sunt interpretanda, ut minus derogent Juri Communi & superioritati Pontificiæ.
- 19 Motus proprius non firmat privilegium contra Jus alterius.
- 20 Licet presertim à subscriptione, non tamen operatur remotionem Juris alieni.
- 21 Princeps non intendit Juri alterius derogare.
- 22 Clausula ex certa scientia & de plenitudine potestatis sante intentionis desicta nihil operatur.
- 23 Intentionis defectu semper opponi potest, licet in motu proprio sublata sit facultas de eo dicendi.
- 24 Onus tamen probandi incumbit alleganti.

- 25 Verba rescripti tolerabilia est, ut nihil operentur, quam ut aliquis indebitè damnum patiatur.
- 26 Privilegium, ubi non agitur de præjudicio tertiis, non debet adeò strictè interpretari, ut nihil operetur.
- 27 Clausula, non obstante collatione alteri facta, intelligitur de collatione invalida, ne tertiis præjudicetur.
- 28 Rescripti verba, quod aliquis sit privatus beneficio propter crimen non inducunt privationem ipsi Juri, impropiantur & exponuntur, quod sit privandum.
- 29 Princeps rescribens scienter contra Jus, tollit Juris oblatam.
- 30 Contrarium.

CAUSAM QUÆ. Ordo rescripti interpretationem recipit à Jure Communi; Hoc dicit Joan. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Joan. de Anan. vel aliter. secundum Anton. de Butr. Abb. & Felin. clausula in rescripto posita debet ad statum Juris reduci, ubique que sita reperitur, vel plenius secundum Bald. ordo rescripti recipit interpretationem ab ordine præfixo de Jure Communi; & verba præposita, vel post posita idem significant; & ordo sensus, & intellectus magis servandus, quam abusus ordo verborum. Dividitur in duas partes, in prima ponitur partis contestatio, in secunda responsio, ac iudicis instructio: ubi, non volentes.

Nota primò, ex hac Decretali notabilem theoreticam, quod rescriptum Principis debet reduci ad terminos Juris Communi, etiam si oporteat id facere per impropiationem verborum, prout ex hoc text. deducunt Abb. & Decius ambo in primo notabili & notat Gloss. in c. Paratus in verb. Si verba 23. q. 1. que per nunc text. dicit, verba in rescripto posita Juri, & æquitate esse conformanda, licet verba non patiatur, Oldrad. cons. 168. quæstio est utram n. 5. Calder. cons. 2. Si mandat n. 1. de rescriptis, dices rescripta debere interpretari secundum Jus, etiam si quantum ad verba videantur discrepare à Jure Communi & de hoc esse casum in hac Decretali & in c. Super litteris infra eodem & in c. Super quæstionem, §. Si verò de off. deleg. Ad quod plura more suo cumulat hic Felinus n. 5. & seqq.

Rationem hujus conclusionis assignat Calder. ubi supra, quia rescripta contra Jus elicta, nisi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, l. Rescripta, Cod. De precib. imper. offer. c. Rescripta 25. q. 2. ergo in quantum possunt, reduci debent ad Jus Commune.

Aliam rationem reddit Abb. hic n. 1. quia rescriptum conceditur ad Juris Communi observantiam, nec debet aliquid continere contra Jus: non tunc esset privilegium, ut notat Gloss. in c. 1. in verb. Noscitur in fin. de cons. lib. 6. & Cyn. in d. l. Rescripta, c. De precib. imp. offerend. Igitur ne rescriptum quod operetur contra naturam suam, debet ita & taliter intelligi, ut Juri Communi non obvict.

Et per hanc rationem videtur Abb. sentire aliud esse dicendum in privilegiis, quæ conceduntur contra observantiam Juris Communi, & tenet expressè Gloss. hic in verb. Præcedat, dicens verba in rescriptis esse intelligenda secundum Jus Commune, ut hic & concordant, ea allegatis: secus in privilegiis, c. Ad audientiam in fin. inf. de Decem. cap. In his de privilegiis. Item Innoc. hic n. 2. & Hof. tiens. num. 10. dicentes in privilegiis fieri latam interpretationem, l. final. ff. De consil. Princip. c. Olim de verborum significatione, dummodo à verbis privilegii non recedatur, c. Ad aures infra de privileg. c. In singulis, §. Porò de statu Monachorum, cum suis concordant.

Sed ut dicat privilegia, in quantum possunt, esse restringenda ad limites Juris, ut quomodo minus fieri potest faciatis Jus Commune, ut est text. in d. l. Si quando in Princip. C. de inoff. test. dum tamen ita intelligantur, ut aliquid conferatur quantumcumque minimum, per ea, quæ leguntur & notantur in c. Olim de verb. signif. in d. c. In his privileg. ut bene per Butr. hic n. 17. Imol. n. 11. vers. interdam autem & Dec. n. 3.

Et quomodo privilegia in quantum tangunt Jus concedentis latissime sunt interpretanda, per id quod habetur in cap. Cum dilectis infra de consuetud. Nam quod concedentem censentur esse beneficia, in quibus fit latissima interpretatio quoad agitur de præjudicio solius concedentis, juxta not. in c. fin. infra de translation. Episcoporum & in d. c. Olim de verborum signif. tamen in quantum tangunt Jus tertiis, sunt restringenda, c. Passoralis infra de previl. & not. Innoc. in c. Cum dilecti de donat. in c. Tuo de decem. & in d. c. ult. de translat. Episcop. Oldrad. d. cons. 268. num. 2. Bald. in l. Nec avus dum. 2. C. De emancipat. libere Butr. hic num. 18. Imol. num. 11. vers. Et prædicta procedunt, & Felin. num. 10. vers. Et idò dicit Bald. Itaque si Princeps alicui privilegium concedit, ipsum sit

- 31 Declaratum.
- 32 Princeps rescribens simpliciter contra Jus presumitur circumventus.
- 33 Verba clara interpretationem non admittunt.
- 34 Regula de Jure quæsitio non tollendo debet expressè derogari, nec sufficit scientia Papæ implicita vel explicita ex narratis, quod agebatur de præjudicio tertiis.
- 35 Nec nulla formula introduci potest, per quam dici possit constare de mente Papæ, volentis tertiis præjudicare, nisi faciat regulæ mentionem.
- 36 Fallit in gratia ex sui natura præjudiciali.
- 37 Item fallit in gratia, qua fit ob publicam utilitatem.

temperatè, & civiliter est intelligendum, ut in quantum fieri potest, sine alterius injuria, & juris alieni præjudicio, præsertim si per ipsam juris interpretationem aliqua utilitas cui conceditur, alteri possit intelligatur concessum, quæ sunt formula verba Oldrad. in præalleg. cons. 268. num. 1.

Et generaliter concessionem Principis ita esse interpretandam, ut non nocent tertiis, probant jura in l. 1. §. Merito ibi; nam quoties aliquid in publico fieri permittitur, ita oportet permitti, ut sine injuria, cuiusque sint ff. Ne quid in loc. publico. & in l. Impuberi, ubi: privilegium militum ad alienam injuriam potiri non oportet, ff. De obnoxio. tutor, & in l. Sed cum ab herede, ubi: præsertim si novum beneficium cum alterius injuria postularetur, ff. Ad Trebell. & in l. Nec avus, ubi nec in cuiusquam injuriam beneficia tribuere moris est nostri, Cod. De emancipat. libere, & in c. Ex carnam infra de usu Pallii, ubi Gloss. in verb. Permittat, & in c. Ad aures, vers. Cum non sit intentionis nostræ supra eodem c. Ex parte il. prima, ubi: si memores fuissimus, & c. Super eo, ubi: Non tantum est nostre intentionis, infra de off. de leg. cum plurimis concordant, & notat Gloss. 1. in c. Ecce 99. dist. & in cap. lege in verb. Divisiones 10. dist. & in cap. 1. in verb. Iustitiam 22. distinctione, cum multis similibus, ut hic per Felinum num. 10. vers. sit generaliter, Rota in antiquioribus decij. 2. num. 2. de renunc.

Amplia primò, etiam si privilegium concessum esset personæ miserabili, nam adhuc intelligendum est sine præjudicio tertiis, neque enim jura patiuntur ut unus inopia per alterius injuriam releveretur, nec quid ex petere aliquam miserabilibus personis conceditur, ad injuriam alterius redderet, c. 1. 21. q. 2. & c. 1. infra de hered. dist. & tradunt Oldrad. d. cons. 268. num. 8. & Sarnen in Regis. de Jure quæsitio non toll. q. 1. num. 4.

Amplia secundò, etiam in privilegiis concessis Regibus, quæ odiosa sunt, ut per Rebuff. super concord. in tit. De Regib. ad Prælat. nominum, in princ. in Gloss. in verb. Cathedralibus, & Felinus hic n. 25. & idò veniunt interpretanda, ut minus derogent Juri Communi, & superioritati Pontificiæ, Capitulum decij. 84. num. 6. & 7. par 2.

Amplia tertiò, etiam si præjudicium sit modicum, Gloss. in cap. Cum olim in verbum præjudicium infra de consuetud. Felinus hic num. 10. vers. Et quæ dicuntur de præjudicio, sed in oppositum est Gloss. fin. ad d. l. Nec avus, Cod. De emancipat. libere, quæ exponit verbum, injuriam, scilicet magnam, sed parva toleratur. Et allegat multa jura. Ac idem Gloss. in d. c. Ad aures in verb. Intentionis supra eodem, quæ dicit Papam sic uni concedere beneficium, ut alium non laedat, vel gravet, satem graviter, seu enormiter per jura ibi allegata.

Amplia quartò, etiam quando rescribitur motu proprio, ut notat Host. in cap. Causam quæ in princ. in verb. Vobis conjugum infra de resl. Calderia in c. Mandatum num. 24. supra eodem, Abb. in cap. 1. num. 21. de iudic. Felin. hic num. 10. vers. Et procedunt hæc, Rota, decij. 531. n. 25. in 3. 4. par. recent. Et quod metus proprius non firmet privilegium contra Jus alterius, tenent Abbas in c. Ad aures n. 5. supra eodem. Butr. in cap. Per venerabilem n. 15. infra, qui sit legitimi, Præpos. in c. Quia circa num. 4. de conjugum. & affinis. Rota in antiquis decij. 445. alios 71. de rejer. & decij. 33. num. 6. & 8. de prob. ubi quod motus proprius licet præservet à subreptione, tamen non operatur remotionem Juris alterius, Seraph. decij. 398. n. 6. Ratio, quia Princeps non intendit Juri alterius derogare, cap. Super eo d. off. de leg. cum concord. Et itante defectu intentionis, clausulæ ex certa scientia, & plenitudine potestatis, nihil operatur Rota dec. 474. num. 18. par. 8. recent. quomodo defectus intentionis semper opponi potest, licet in motu proprio sublata sit facultas de eo dicendi, Seraph. decij. 955. num. 14. Onus tamen probandi intentionis defectum incumbit alleganti, idem Seraph. dec. 1484. n. 11.

Amplia quintò, etiam si alias privilegium nihil conferret, quia potius debet tolerari, ut verba rescripti nihil operentur, quam ut aliquis indebitè damnum patiatur quæ